

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál ur. utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kivárató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés s pontosan és jutányosan közöltetik.

Testvér kettős lapjainkra folyvást előfizetheti, Budapesten: borítékalanul s házhöz küldéssel félre 5, borítékosan helyben vagy postán 6 pengő forinttal. Vidéki partfogóit az előfizetési díjt biztos alkalom, szorgalom-vagy gyors-kocsi által hibátlan ézi a-beküldés mellett ur. utca 453 sz. Trattner-Károlyi házba tisztelettel kéri a Szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyar-és Erdélyország: (kinev. megtiszt. nyugalmi jótékony; Trieszt és Fiume közt gőzhajózás. Az új pesti hírlap és történetudomány; a magy. tud. társaság; legújabb mozgalmak; figyelemzetés a honi szobrászat ügyében; gyáralapító társaság; Gömörben nov. 12. s köv. megyegyűlés; közszellem hiányása; díj nélküli törv. szék bírák; bírói kellekrekre mint ügyelnek a választásoknál vigalom s garázdalkodás; Ugyanott dec. 9én évnegyed. közgyűlés; követjelentési határnap; mezei levelek fogadtatása; bányások utcsinálásra szorítva; közdó és adószedők; tüzkármentesítő intézet alapszabályai ki nyomtatni határozatnak; elnöki jog fölött vita, félreértés utáni kibékülés; védegyelet iránti részvét. — Esztergomi követjelent; elégtelenség az országgy. eredvényét illetőleg; jámbor ohaj-tás törvény iránti; tisztelet érdekeben; a hg-prímás s főpapság érdeme országgy. az adóügy vitatása körül megismerve; E. hi-szi hogy elég polit. lappal bírnak; jövő közgyűlés határnapja; husár emelés; takarékpénztár-egyesület; dologház iránti terv; a védegyelet pártolatik. párkányi postógyár. — Budapesti napló; elmefuttatás mult és jelen közt előidézte új év napja által; jel-mentelen tél, daróc jellemű révészek, érintkezés ezek s a rend-örtség közt. A hitó tanács tárgyalásit magyar nyelven megkezd; széttekintés időszi sajtóknak új alakultá fölött; a Honderű kivá-natai; pénzügy a pozsonyi zsidó és pesti fiatalok közt; nemzeti szín-ház; vasúti munka, gőzhajózási engedély a két város közt. — Ipar és földművelés; honi termények árkelete 1844, kilátások 1845re természetök s vállalkozókatiilletőleg. Érdekes hírek s adatok Mosonyból; mosonyi megyei jobbágyok fuvaroznak Bajor-országba; örvendés közlemény a fiúmei vasúti ügy iránt. —

Amerika (személyiség és elvek viszonyos hatása res-publicákban; fokozatos csigamenet egybeitt; kormányformák kö-rül általános nézetek. Polk éltéből néhány érdekes adat; csá-ládviszonyai, polgári pályája. — Polk szótöbbséggel elnök Ej-zsakamerika egyesült állodalimban.)

Spanyolország (követkamrák összehiva; választmá-nyi jelentés alkotmányterv iránt; cortestagok közi változások; Cochran sajtószériu jellemrajza: fiat appicatio)

Anglia (A krón. tavaszra Párisba szándékozik; az exeteri püspök körlevele s Peel fölszólítása; gyármozgalmak s lakomák Manchesterben; az első miniszter haszonbérlo földművelőket vendégl megmezei lakában. Prot. lapok féltékenysége a puseys-mus irányában, catholic elem terjedése. Angol mulatság s tör-pék jóvedelmezése, jogkérdés az adó ezen jóvedelmi cikket il-letőleg.)

Franciaország (postaiügy, erről statistikai adatok, levélszám csekélysége magas vitelbér miatt; választmányi javas-lat levéldíj-csökkentés iránt. Fati ügyét illető egyezés angol és francz. cabinet közt; iskolai terv sajtószériu képző intézet iránt; szegény osztályok számára az iskolázatás könnyítve; előkészü-letű ütés a követkamrában; trónbeszéd terve Guizottól; a kamra a király által személyesen megnyitva.)

Magyar- és Erdélyország.

Ő es. s ap kir. fels. Várady Józsefet a szombat-helyi székes káptalan nagy prepositját anzáriai; Szan-niszló Ferencz helytartósági tanácsost pedig szerbiai püspök-czímnel díszesíteni, Kanel Józsefet a budai k. kam. főfőzető hivatalnál fizetést 45nél több szolgálattelvéi után egész hiv. fizetésével önkérelmére nyugalmazni, s hosszú hasznos szolgálattételei leg-felsőbb elismerése jeleül szalagos nagy arany polgári-becsület-érdempénzzel megajándékozni, a nm. magy. kir. helytartó-tanáchoz intézett k. kir. rendeleténe fogva, Beke Kristóf veszprém-megyebeli áldozópap s volt praeparandiai tanítónak, a kir. praeparandiai in-tézetek használatára, e' czímek alatt; Neveléstár és Általános tanítás-tudomány; készített két munkája-ért, jutalomkép a m. kir. egyetemi nyomda alapjából ezer pengő forint kifizetetését megrendelni; végre Teigert János uradalmi tiszt nevének Tájékyre vál-toztatását kegy. megengedni méltóztatott.

A' nm. m. k. udv. Kamra a' tárkányi k. sóhivatal-nál megürült súlymértekemster helyét Hauser József ungvári sómázsálmesterre, ennek hivatalát pedig Stenczel Józ. tárkányi sóhivatali gyakornokra ruházta

Főmélt. primáshgunk a' pesti dolgozóház pénz-alajja gyámoltására két ezer pfoftot vala kegyes ajándékozni.

Legújabb mozgalmak. Hol a' nemzet magas szellemi érdekei épen nincsenek vagy csak szerfölött kis mértékben vannak biztosítva, ottan tulnyomósságot adni az anyagiaknak oly merény, mellynek vég eredménye — hogy egyik genialis követünk szavaival éljünk — legjobban esetben is sza-badságon vásárolt gazdagság leend. Nem lehet fejlődésnek indult nemzeti létre nézve veszélyesb, mint materialis hasznok ígérete s fölmutatásával eszközölni akarni a' kedélyek cselekvőségre ébresztését; illy indítóok megmozdítják a' nagy töme-gét s közvetlen befolyást szereznek számára ott, hol csak közvetett hatást volna szabad vagy tanácsot gyakorolnia; veszélyes a' testbe menő erők illy ut-oni alakulása már magában azon oknál fogva is, mivel a' nagy szám. műveltségi kiskorúsága s értelmi fej-lettsége alant fokához képest nem lát maga előtt e-gyebet, mint épen a' fő czélt, mellynek létesíté-ért az ő közremunkálása szükségesül ismertetett; nem lehet ennél fogva akként irányozni akarattát s

munkásságát, a' mint a' mellékokok tekintetbe vé-tele mellett szükségkép intézni kellene.

Növekszik ezen baj akkor és sokkal határozot-tabb alakot ölt, midőn azon erőhatalmak valamely-lyike, mellyek természetöknél fogva hivatvák az állomány közjöllétére irányzott erők cselekvési á-gait figyelemmel kísérni, észrevétlenül intézni, a-zoknak ha szükség új fordulást adni, sőt nyiltan el-lenökbe lépni, megakasztani, fölösztatni s új tér-pontok felé vezérlni — ha az állodalmi erőhatalmak valamelyiké nem látja az új eslekvési irányt cél-jaival egyeztetethetőnek, vagy tán épen ezek meg-gátlása s kijátsztatására alakultnak tekintti az erők összefolyását. Bármelyik forogjon fön ez érdekeben eltérés külön esetei közt, soha biztosan nem szá-míthatni sikerre, nem azon eredményre, melly kü-lönbben a' dolog természetéből önként volna követ-keztethető; ugyanazért az illy uton eszközölt köz-erővel működés vagy észrevétlenül szétfosladoz, visszaszivárogyván az egyes erők saját medreikbe, vagy megmarad ugyan hatása kijelölt körében, de a' nélkül hogy ezt sejtene is, oly czélok és tervék létesülését siettetni, mellyeket ha működése kez-de-tén láthatott volna, bizonytal máskép vala hatását intézendő.

Ne vegye rosznéven senki, hogy olykor ugy szolván mintegy metaphysikai nyelven beszélünk; egyik ok erre, hogy annak mit mondunk bármí ha-tályt csak olyanok irányában tulajdoníthatunk, ki-nek száma honunkban nem szerfölött nagy, de a' kik, megvagyunk győződve, minden általános-ságunk mellett is megértendek; más részről pedig eszünkbe jut, miként nálunk, noha alkotmányos or-szágban élünk, még csak annyira sines emberi lé-nyünk legszebb kincséről, a' szellem nyilatkozvá-nyai — a' gondolatközlés szabadságáról gondoskod-va, mint Europa egyik legabsolutabb kormányu né-pénél, hol a' 16 nyomtatott ívet haladó munkát cen-sura alá boes átani nem szükséges; nálunk olykor ki-vánatos volna aként önteni papirosra gondolatinkat, hogy csak 7, 8 nap mulva lennének tökéletesen ért-hetők, míg a' magyar író számára illy varázstöntü betük nem léteznek, addig azt, mi tulajdonképen a' dolog velej, úgy kell leplezgetnünk, a' mint leg-jobban tudjuk, hogy legalább — nem mondhatván el mindent — mondjunk el valamit is.

Lássuk most a' dolog gyakorlati oldalát. Ha a' világ történetek lapjain széttekintünk, alig fogunk olly népre találni, melly annyi különtulajdonokat olly szerencsés arányban egyesítne, mint a' hozzánk kö-zellakó s köztünk is nem kevesse elterjedt német faj fölmutathat. Ha e' nép kitünő tulajdonait akar-nók elsorolni, könyvek fognának munkánk által meg-telni, itt csak kettőt emelünk ki, s ezek: szo-r-galom és nyugalmasság. E' kettőt nem ok nélkül emeltük ki, mert kormányoknak népek irán-ti sympathiái főleg e' két sarktulajdonon alapulnak; s a' mint e' kettő inkább vagy kevesebb föllelhető valamely nemzetnél, a' szerint mondatik ki fölőtte az itélet kormányozhatási tekintetben kedvezőleg vagy ellenkezőleg. Mi magyarok egyikkel sem bi-runk olly mértékben, mint azok, kik a' német termé-szetet s véralkatot ismerik, ohajtanak; ennél fogva igen természetes, hogy azoknak, kik lépteinket in-tézik, arra k e l l t ö r e k e d n i, miként a' főnebb emli-tett két tulajdon nálunk és köztünk is minél inkább meghonosítottassék s a' meghonosult lehetőleg fej-lesztessék. Ez psycholog. alapoka a' gyarmatosítás századokon keresztül folytatott lassu de biztos munkálatának.

Hogy hazánkban tömérdek föld hever parla-gon, nagy rész moesárok s posványok alatt tesped, egyebet nád- hitvány sás-bozót- s kákanál alig teremve — igen gyakran volt már emlegetve; hogy hazánkban a' föld azon része, melly használás alatt van, nem mindenütt műveltetik azon szorgalommal, melly akár közjölléti szempontnál fogva akár az il-

lető egyesek javát tekintve kívánatos volna — olly igazság, melly e' haza külön vidékein kisebb na-gyobb mértékben naponként szemmel látható — hogy tehát az első tulajdont illetőleg — miszerint hazánk minden rendű polgárai közt szorgalom vol-na minél nagyobb mértékben meghonosítandó s a' meghonosult lehetőleg fejlesztendő — jó sőt szük-séges lenne valami határozó lépést tennünk, kétsé-get alig szenved; ugyanazért a' gyarmatosítás ez alapoka ellen általános kifogásunk nincsen, nem is lehet. De annyival több és súlyosabb a' másik el-len. Minden legkisebb lépés, melly a' nyugalmassá-gi elem tenyésztése s terjesztése alatt tétetik, kel-lő ovadék nélkül egyegy csorba lehet nemzeti lé-tünk zománcz-övéne, s azért ha valahol, itt esaku-gyan — mint mondani szokás, rézszen kell lenni a' magyarnak; azonban himezzük hámozzuk a' dolgot mint akarjuk, elvégre is kénytelenek vagyunk meg-vallani, miként ép e' részben akár törvényhozás a-kár helyhatósági intézkedés útján mindedig leg-k e v é s b s e m t ö r t é n t, mi legfőbb kincsünk n e m z e t i - s t ö l e e l v a l a s z t h a t l a n a l k o t v a n y o s l é - t ü n k v a l ó d i b i z t o s i t é k a u l l e n n e t e k i n t h e t ő. Tehát még egyszer rézszen kell lennünk.

Hol, mint hazánkban a' törvényhozás olly igen szeret végtelen általányosságokban elveszni, ha közjogi vagy magasb politikai kérdések forognak szőnyegen; hol mint nálunk ugyanazon t. hozás nem sokat törődik általányos elvek s magasb szempon-tokkal akkor, midőn magánytörvényi tárgyakkal foglalkozik — ott az első iránybani működés minden erőfeszítés mellett ritkán vezet kívánt eredményhez, míg a' magány-törvénykezés mezején nem egy olly intézet lép életbe, melly hangosan kiált a' létreho-zók fensőbb combinatív képessége ellen. Illy össze nem vágó sönmagát paralyzó országgyűlési mun-kálkodásnak fő okát sokan — újabb időkben — ab-ban vélik föllelhetni, mivel a' főnálló megyei rend-szer mellett a' hány hatóság annyiféle szellemű s irányu törvényhozás — a' gyógyszer pedig e' nagy baj ellen az által hiszik legjobb uton alkalmazott-nak, ha é v e n k i n t i o r s z á g g y ű l é s, a l k o t - v a n y o s k ö z p o n t o s i t á s, u t a s i t á s i j o g - e l t ö r l e s z t é s s' f e l e l ő s s é g — körül izgat-nak s oda törekednek minden erővel, hogy e' 4 fő iránypont szerinti működés legyen törvényhozá-sunkon napirenden.

Az levén meggyőződésünk, hogy a' legsze-bben hangzó általányos nézeteknek is csak annyi te-kintélyt s értéket tulajdonítsunk, mennyit azok szá-mára külön küzdőfelek a' gyakorlatiaság mezején he-lyes fölfogás, ügyes alkalmazás és szakértő keze-lés által kivíni bírnak, — fölfüggesztjük még most a' kitűzött 4 czélpont fölötti itéletünket annyival in-kább, mivel magok e' tan emberei centralisatio iránti eszméiket koránsem adák át olly mértékben az ol-vasó s bíraló közönségnek, melly szükségkép meg-kívántatik arra, hogy illy sokat jelentő s ha jól em-lekezünk, az eszmék világában revolútiót feremten-dő sajtóműködés életrevalóságát vagy idétlenségét határozottan állithassuk. Javasolnók egész szerény-séggel elvünk elfogadását bármí színezetű lap ke-zelőinek is, javasolnók pedig e' két oknál fogva, t. i. azok kik kapva kapnak minden főhangzó ígéreten, nem lennének azon kellemetlenségnek kitéve, mi-szerint fényes és nagyszerű nyilatkozatokra épített magas röptü reményeiket meghiusulni vagy egé-szen füstbe menni nem egyszer tapasztalák s még sokszor tapasztaladják főleg azért, mivel a' főn-héjázó vágyatok jobbára ugy cselekesznek, mint bizonyos lapok szerkesztőség-változásokor, pro-gramma — szerkesztési terv — előleges áttekintés — irányelvek — politikai hitvallás főpontjai st. st. olly sok oldalú tárgyisméretet, olly közel rokonsá-got s megbarátkozást a' kor leghatalmasb igényci-vel, a' teendők sorának alphától omegaig olly ala-pos fölfogását sejtetik a' szerény olvasóval, hogy

ha a' mondottak 's a' még mondandók ezred része menne is teljesülésbe, hazánk anyagi jóllét és szellemi fenség tekintetében azóta, ha sokszorosan nem haladna, de bizonyosan elérte volna Európa legműveltebb népeinek képzettségi fokát 's a' polgári társaság tökélyeit illetőleg példányként szolgálja egyéb nemzeteknek. Más részt meg azok, kik saját állásukat annak tekintik, mi az eróműtanban, punctum fixum' név alatt ismertetés, 's többi közt azon tulajdonsággal is bír, hogy a' külön erők száma, hatásuk iránya 's mennyisége meghatározásánál tőle kell kiindulni — nem törnének pálcát már jó előre azok fölött, kik a' másik fél részéről általánosságban hozattak föl, hogy azokból jövő eszelekvőségi célja, iránya, eszközei 's ezek mikénti alkalmazása fölött nem annyira előleges ítélet hozassék a' különfelek által, mint inkább kezdőbe adassék a' vezérfonal, mellynek szálati után indulva majd meglehessen ítélni: az illetők mennyire tarták működésök folytában szem előtt választott elveik követeléseit, irányuk minőségét, a' kitűzött cél 's eszközök közti viszonyos kapcsolatot, mint szinte természeti mivoltát azon tárgyaknak, mellyek körül összpontosíták munkálataikat.

Ez utóbbiak bizonyos értelemben pessimisták, míg amazokat örök csalódásoknak kitett optimisták gyanánt tekinthetjük; egyik tisztán elmélet embere 's azért hön karolja, mi itt jól hangzik; a' másik saját szemüvegén tekinti a' föllállított theoriát és pedig mint már gyakorlati téren föllállított 's mivel vizsgálódásánál két új elem jó közbe, t. i. sajátlag választott szemüveg, és szorosankülönített álláspont, épen nem csudálhatni, ha más eredményeket hiszen bekövetkezőknek, mint mellyeket magok a' tan emberei működésök nyomán ígérnek 's hirdetnek. Mindkettőre nézve ohajtható, hogy túrtöztessék magokat 's ne siessenek eldöntő ítéletökkel, amazok — az optimisták — várjanak azért hogy meggyőződhesseken, miként a' létesítés esigamenete letörli olykor a' legvirágosb eszmék himporát, 's nem ritkán csak tövéseit hagyja meg a' rózsás reményeknek; imezek várjanak azért, hogy tapasztalásból tanulhassák meg, miként a' gyakorlat más uton más alakban 's így más sikerrel foghat azok életbe léptetéséhez, miket elméletileg tán nem sikerült oly módon elősorolnia, hogy a' kételkedők minden scrupulusát alapos és alaptalan kötődéseit hallgatásra bírhatta volna.

Biztosabb tájékozás okaért tekintsünk végig azok eszelekvési során, kik újabb időben közügyeink körüli mozgalmaknál leginkább magokra vonták a' közönség figyelmét, nemcsak megnyerék annak legélénkebb pártfogását, hanem nagy részben teremték, nagy részben pedig ezelőtt ismeretlen hatályal alakíták a' közvéleményt. Ezen politikai kitűnőségek egyesíték magokban az 1790. s 1825. d. uralkodó nézeteket 's pedig el nem különítve azon czafrangoktól, miket rájuk éretlen saintsimonismus, jól ki nem főzött socialis ábrándok, Voltaireféle materialismus 's a' Saturnusként önfiait nyelteső francia forradalom tévtanai aggatának; képzeljünk e' vegyrezések mellé egy két lángelmét, néhány érzelmegazdag kébelt, több igen igen tüzes képzelőtehetséget — ehez egy részt nagyszerű multnak fényes képeit, más részt vaskövetkezetességű tervszerinti erőszakos nyilt, 's gondosan rejtegetett alattomos foglalásokat — ezek láttára keletkező elkeseredést, majd magasztos resignatióvá fejlett eszelekvésrei készséget — képzeljük e' jó rossz elemeket mindinkább egyesülve 's nem fogunk csodálkozni az eredményeken, miket a' közelmúlt évtized folytában hazánk térein fölmerülni láttunk.

Ide járul a' majd általánosnak mondható szakadás régi 's új között az eszmék világában ép úgy, mint a' gyakorlatiaság mezején, mit nem kis mértékben eszköze a' tudományok országában lábra kapott lényeges változás, mihez képest nem a' mélyrehatás hanem a' fölszinen minél szélesbre terjedés tüzeték ki fő céljaul minden tudományosságnak. Ez által közbirtokká lön sok oly tárgy, melly míg bizonyos körre szorított, kimondhatlan beesű kincs, de ha nem ismérve határt szertefoly, nemesak értékét veszti, hanem veszélybe dönti a' társadalom erkölcsi és szellemi éltét, miként a' szerfölött ritkított lég nem bírván együtt tartani anyagi részünk lételemeit, általános föloszlást, halált okoz. Ki ez utóbbi állításunkon megütköznek, vegye figyelembe, miszerint értelmi erőnk és a' lélek tehetségei csak folytonos fokankinti fejlesztés által érik el külön al-

lapotokat, mellyekben eléggé fogékonyak arra, hogy az ismeretek illető fajait sajátunkká tegyik 's kellőleg assimiláljuk; — ki ezt tekintetbe nem véve szabad szárnyra eresztendőnek véli mind azt, mi az emberi tudalom egyetemes fogalmában rejlik, az nemesak elmetszé az utat tovább emelkedhetésünk nagy munkájában, hanem végtelen zavarok eszközévé aljasítá azt, mi természeténél fogva nekülözhetlen föltétele harmonicus együttműködésünknek az emberiség nagy céljai felé.

Azonban mindezeknél nagyobb figyelmet érdemelt a' hazaink — akkoriban — idegen iránti részvét által egyre növekedő háttérbe szorítás; melly szomorító tünemény leginkább apáink azon szerencsétlen balfogásának tulajdonítandó, mellynél fogva alkotmányos létünk biztosítékait a' holt latin nyelv életnélküli karjaiba rakák le, holazokat fölkeresni, 's az alaperök természetével megismérkedni kell vala az utódoknak, ha őseik véren szerzett igazait ismérni 's bekövetkező megtámadások ellen védeni, vagy eselszövény 's ármány ellen ótalmazni akarák 's pedig nem jure fortioris ellenszegülő 's kül erőszak segítségével, hanem védeni 's ótalmazni azon benső erőre támaszkodva, mit egyedül jog és igazság nyújthatnak. A' latin nyelv mindinkább feledésbe ment, mi párosulva a' főnebb érintettük új irányu könnyebb szerü tudományos mozgalmakkal, hatalmas eszköz volt arra hogy mind messzebb messzebb essünk az ő szerkezet ismertetétől, folyton növekedő vágyat érezzünk az idegen iránt, melly nem lévén holt nyelv által mozduhatlanságra kárhozattva, könnyűded mozgékonyasága 's élénkségeivel elbajolá a' szebb tehetségeket 's arra bírta hogy azon mértékben felejték a' rideg hazait, a' milly mértékben izlelék a' kaczerkódó idegen esemeszerü esalétkeit.

Hogy e' nézetek nem légből kapott alap nélküli handabandák, bizonyítja azon körülmény, miszerint főleg a' francia iskola tanítványai honunkban gyűlölik mindazt mi latin hangzással bír, 's nem egy azok közül, kik e' tekintetben első gyanánt tiszteltetnek, nyiltan 's kékintyeken is beváll több izben, hogy ó a' rut konyhadiákságot nem érti, habár egy azon lapot többször ismételve olvassa is. Ezt azok mondják, kik büszkeségök fő okát abban helyezik, hogy — mint magokkal is másokkal is elhitetni szeretik — Montesquieu örökbecsű műveit tanulák 's tőle kölcsönzék statustani elveik legjeleseit; — Montesquieu — mielőtt 'Esprit des lois' és 'Sur la cause de la grandeur et de la décadence des Romains' — című munkáit írta, nemesak olvasá de tanulá a' magyar törvénykezést is.

Mint mindenütt, úgy e' mozgalmaknál is bebizonyult az erkölcsi világ ama' nagy törvénye, miszerint emberi törekvésünknek soha sem kapjuk tisztán a' jót, mellyért fáradsunk, hanem vagy bizonyos mennyiségű rosszat kell vele együtt elfogadnunk, vagy birtokunkban levő másnemű jót érte áruba bocsátanunk. A' latinkodás gyűlölete elősegíté nemzeti nyelvünk fölélesztését 's egyesült erővel fejlesztését; de a' kiküszöbölt latin nyelv aligha sirba nem vivé az egyetlen eszközt, mi nélkül alkotványunk kellő ismerete még csak nem is reménylhető: história és törvényhozás egymástól el nem választható, 's ki történetet ír a' nemzet törvényeinek gyökere ismerete nélkül, ép oly kevéssé tükrözi az összeirt eszelekvényekben a' nemzetet, milly kevéssé alkalmazza a' nép természetéhez törvényeit azon törvényhozás, melly magát a' haza nemzet történeti fejlődésétől elszakítja. Magyarának — ha eltemeti egészen a' latin nyelvet — sem történeti multja sem ezelőkon kapcsolatban fejlett törvényhozása nincs. — Itt kulesa az örökös tévedezésnek, mellyet újabb időkben a' törvényhozó testület is nem egyszer tanúsít, itt a' legközelebb letűnt 4 — 5 éves epochának; itt kulesa azon legújabb fordulatnak, mellyet hazai mozgalmink körül tapasztalunk. (Folyt.)

Az új pesti hírlap 's történeti tudomány.

Midőn az új Pesti Hírlap az általa feltalált üdvözítő panaceát, dermesztő centralisatiója tervét, melly alphája és omegája leend minden működésének, ajánlólóg közhírré tette, azt a' nyilvánosság több organumai, mint honi szokásink 's vérünkkel vált politikai éltünk ellenségét ostromolták, valamint egy törvényhatóság sem találkozott, melly azt elfogadni kívánta volna, mi magában eléggé bizonyítja, hogy azon külföldi növény nekünk nem való; ha pedig nem várt körülmények által mégis földünkbe ültetnek, ápoló kezek hijánya miatt nem

sokára elhervadna. Nem szándékom a' mondottakat ismételni, vagy új okokat felhordani, hanem e' tárgyat oly oldaltól megtekinteni, 's felvilágosítani, mellyről meg nem vitattatott, vagy igazabban mondva, részére kigondolt egy oly állitást megezőfolni, melly eddig érintetlenül hagyatott. — Egyébiránt nem azért fogtam tollat, hogy hazám a' centralisatio veszedelmétől megmentsem, mert bála az égne! a' mostani Pesti Hírlap az olvasó közönség kis részénél sem oly tekintély, hogy javaslatára egy bizonytalan sikerü eszmét elfogadna, hanem mert nem szeretném, hogy a' csupán olvasók de történetünket nem nyomozók, 's így azokban nem kívántatólóg jártasak hazai intézvényink történetére nézve czáfolathijány miatt bal vélekedésbe juttassanak. —

Előadatván a' centralisatiónak — E. ur nézete szerinti — szükségét, az állitattik, hogy a' megyék mostani szerkezetével 's jogok gyakorlatával rendszeren kormányozni lehetetlen, mi abból is világos, hogy midőn az ügyek Magyarországnban rendszeren folytak, t. i. a' „mohácsi veszedelem előtt“ a' megyék jogköre a' máitól különbözött. — Ez az, mire kívánok megfelelni! Felteszem, hogy mindenki egyet értend velem, ha a' különbséget nem kezelési modorokban, p. o. je gyző- számvevő hivatal- elrendezésen, tisztí jelentéseknek alispán és szolgabírák által minő alakulag tételében helyezem, hanem a' hajdan és most gyakorlott jogok elveiben.

Mellyek a' kérdéses jogok? 1) Közgyűléstartás. 2) tisztválasztás. 3) Mindennemű bírói hatalom. 4) Követválasztás. 5) Statutarius jog. 6) Verificatio — Én tehát egyenesen azt állitom, hogy a' megyék ezen jogokat a' mohácsi ütközet előtt is gyakorlották. Jól tudván hogy más a' hírlapi czikk 's más a' tudományos vitatkozás, nem fogom e' tárgyat gyökeresen kimeríteni, 's így hosszú czikkkel az olvasót fárasztani, hanem minden pontra csak annyit idézni, mennyit állításom minden pontjainak megmutatására elégnék gondolok. Kinek lesz igazza? itélje meg a' közönség. Az I. r. 3d. Béla 1190. d. évben rendeli, hogy Pécsett se országos, se megyei gyűlés a' püspök engedelm nélkül ne tarthatassék (quod congregatio generalis regni, vel etiam particularis cuiuscunque provinciae a Comite Palatino, seu provinciali indicta, sa't. (Kollér Hist. epp. Quinque ecel. t. 1. p. 293.) A' 2dik és 3d. pontra egy törvénnyel felelek: 1495. évi 24dik czikkében rendeltetik, hogy Pest és Pilis vármegye nemessége évenként öszgyűlvén és a' szolgabírákat megválasztván, ezek 's némelly más birtokosb arra rendelt nemesek, minden közönséges és egyes ügyeket, fő és alispánokkal bíró más megyék példájára, itéljenek meg 's a' hozott ítéletet végrehajtsák (quod ex quo ipsi duo Cottus, eorum libertatis praerogativa requirent. Comites inter se habere non consueverunt. ut inter ipsos quoque debitus ordo observetur. ordinatum est: quod universitas nobilium illorum duorum Comitatum singulis annis ad locum sedis iudiciariae alias consuetum conveniant, ibique tempore electionis Judicum Nobilium certos ex potioribus Nobilibus eligant, cum quibus iidem iudices Nobilium universas et singulas causas. instar aliorum Comitatum Comites. vel Vicecomites habentium iudicare. et iudicium factum executioni debitae demandare valeant et possint (Corpus iuris). Az 1468: 65. t. cz. pedig bizonyítja, hogy a' törvényszékek nyilvánosan tartattak. — 4re Már a' 13dik században nyomára akadhatni annak, hogy az országgyűlésen nem fejenként az egész nemesség, hanem törvényhatóságok küldötti szoktak megjelenni, 's rendszeren így volt ez — királyválasztási orsz. gyűléseket kivéve — 1495d. évig, mellyben Zápolya királyságra vágyván, e' czélból a' most említett és 26dik törvényczikkje által kieszközlé, hogy az országgyűlésen a' nemesség ezen túl ne képviselők által, hanem mindenki személyesen jelenjék meg (Ordinatum est, quod deinceps, quandocunque Maiestas regia, quocunque arduo negotio regni interveniente Diaetam indicere voluerit, non electos de Comitatus, sed singulos Dominos Praelatos, et Barones, nobilesque, ac Proceres regni convocare dignetur.)

5re A' megyéknek, a' törvény értelmében gyakorlandó statutarius joguk, Verbóczy hármaskönyve 3dik r. 1. czimjében sokkal világosabban kimondatik, sőt a' közönség előtt is, némelly vitatkozások következtiben jobban ismértetik, hogy sem a-

zon terjedelmes czím fordítását, 's latin szerkezete ide iktatását szükségesnek lenni gondolnám.

Gra Noha sokat kerestem történetkönyveinkben oly helyet, melyből meg lehetne mutatni, miszerint az országgyűlés gyakorlotta a verificatiót, azonban megvallom, hogy illyesre nem találtam, ha csak azon eseteket nem értette E. midőn 2dik Béla idejében az aradi országgyűlésen több tag onnét lekonzolás által elutasított, vagy újabb időkben az ónodi gyűlés Rakovszkyt karddal, Okolicsányit pedig az ablakon által verificálták. — Én nézetimet így motiváltam, mivel pedig fölteszem, hogy E. ur történeti tárgyakban szinte csak adatok után állíthatott alaposan valamit, elvárom azon adatok előterjesztését, melyek meggyőződésre bírták, mivel egyszersmind az én adataim megegyeztetésére jár, vagy azoknak helytelen idézetesök. Addig is azonban kérem az olvasó közönséget, legyen meggyőződve hogy politikailag sokkal bölesebb ő s e i n k, mint sokan gondolják, tudtak a megyék szép és szabadságmentő jogai mellett rendes időkben is kormányozni. —

Miután tehát oly jó eredeti alapzatunk létezik, hogy arra eszély és becsületességgel építve képesek vagyunk javunkra korszerűleg kormányoztatni, sőt mivel már vérünkben van, némiképp kormányozni, már csak a védegyelet elvénél fogva is utasítsuk el magunktól azon külföldi centralisatióféle portékát 's ragadjuk meg a gyökeres magyar alkotvány eszméjét, — de a meglevőt fejtsük ki 's idomítsuk szükséginkhez 's minden esetre kezeljük azt lélekisméretesen, t. i. távoztatva mind a lélek vásárlást, mind vásároltatást, egyszersmind szerzőnk magunknak alapos tanulás által jó status- 's honföldi ismérteket, mik által bizonyosan sikerülend sok jót statusunk gépezetébe illeszteni, vagy belőle kikövetkeztetni, 's így elérni a jólét azon fokát, melyet a sors nekünk szánt, midőn e szép hazába jutni 's benne magunkat oly sok viszonytagság közt megtarthatni engedett. Jórégi Pertinax.

A magyar tudós társaság II.

Hogy akademiánk a legközelebb mult országgyűlésen figyelemre is alig volt méltatva, közösen tudvalevő dolog; egyébiránt, ki törvényhozó testületünk ottani alakultát 's a külön irányu tényezők állását ismeré, eleve sejtethé, milly nemű munkálatok fognak majd foglalkodtatni Magyarországot képviselőit; e körülmény amaz ismert lélektani oknál fogva, miszerint szem előtt lassankint fejlődő események nem hatnak úgy idegeinkre, mint hirtelen támadt véletlen fordulat enyhíté soknak meghusult remények fölötti bánatát, 's a különben tán nyílt rosszszalásra hajlékony kedélyt annyira lehangolá, hogy legfőkébb is némi nehezeltő érzet foglalna helyet a kifakadásra készülők közt. Alig találmuk e nemzet alkotványos élte hosszú folyamatban országgyűlést, mely inkább viselné magán a különszakadt erők eltérő törekvéseinek színezetét a legközelebb eloszlottnál, a 18 hónapos szakadatlan küzdelmek után eloszlottnál; 's azért soká igen soká fog tárgyalni szolgálhatni a külön felek véleményharczáinak a szerint, amint egyik vagy másik a hongyűlés e vagy ama töredékével ügyekszik magát azonosítani. E sorok írója — ép a főnebb kimondott nézetnél fogva — hiszi, miként itéletet hozni utolsó országgyűlésünk működése fölött még most alig lehetne a nélkül, hogy a kimondott itélet nagyobb kisebb mértékben pártzint ne viselne homlokán, ez okból a 18 hónapos munkálkodás és a fölmutatott eredmény iránt ez alkalommal nem nyilatkozik, egyedül arra szoritandván jelen fejtegetését, hogy a magyar tudós társaság ügye iránt tapasztalt hideg részvétlenség néhány főbb okait előtüntesse, egyszersmind pedig megmutatni ügyekszik, miként ez itélet épolly alap nélkül mellőztetett egy részről 's támadtatott meg más részről, mint milly alap-nélküliek voltak azon megtámadások, miknek újabb időben minden nagyobb szerű hazai institutio több oldalról kitéve volt.

Bizonyos német író, ki a wartburgi ünnepélytől kezdve egész a piemonti zavarok bevégezteig jelentékes cselekvő szerepet játszó a fiatal Európa újjáratelméjé regényes dramájában, azt jegyzé megvalahol, hogy korunk tevékenységi fő irányu igen igen hasonlít az Eunuchok tehetlenségéhez — a 19ik század jelleme (politikai tekintetben) örökös akarás mellett semmit nem tevés. Ezt csak annyiban említem itt, mennyiben hazai mozgalmink 's a nagyobb európai cselekvés és a kor általános ha-

tása közt némi összefüggésnek kell szükségkép létezni, tetszésére hagyván mindenkinek oly mértékben alkalmazni ez állítást hazánk polit. élet nyilatkozására, millyenben azt legjobbnak gondolja; annyi azonban kétségen kívül igaz, hogy a magyar elkezdve Árpádtól maiglan, soha annyit egyszerre nem akart, mint épen a legközelebb letűnt korszakban. Azok érdemét esonkítám, kik ezen féligmeddig multnak tekinthető korszakot teremték, ha meg nem ismerném, miként utolsó országgyűlésünk működése legnagyobb részt az akaratgazdag időszak ki sajtó elomunkálatinak kifolyása gyanánt ismérőlendő el, mit ha megengedünk, könnyű leend az eredmények hiányát megmagyarázunk. Addig, míg Pesti Hírlap nem volt, senkinek sem jutta csak eszébe is kifogást tenni akademiánk ellen; e lapnak jutott a dícsőség közölhetni a hazával azon örömhírt, mely bizomnyal minden lelkes Hírlap-olvasónál örömrészést gerjeszte napfényét világosabban mutatván meg, hogy maga e közintézet sines fölmentve a végrehajtó törvények szigoru hatalma alól. Ezt tudatni a hazával szükségkép kelle a P. Hnak, miután az új törvények legelső alkalmazásában az első lépést látá megtéve ideáljai egyike a francia egyenlőség felé. Ez irigylendő kedvtöltés, melyet akkor a P. H. magának közhelyeslésre számítva készített, hihetőleg ma már legnagyobb rész által felejtve van, azok által minden bizomnyal, kik az illy nemű megaláztatáson leginkább örvendettek; feledve van pedig főleg azért, mivel ok az illy oldalvágásokat csak úgy tekinték, mint a pillanat javalta apróbb eszközök alkalmazását, mely emélfogva már a következő perczben kiesett emlékökből. Ez embereket sokban szerfölött sokban valóhatni következetlenségről; azonban akarva nem akarva meg kell ismerni, miként ez egyben, t. i. nem gondolni tetteik de még inkább szavaik következtével, mind végig csudálatra méltó következetességet tanusítottak; 's e hűn követett elvnek jó és balsorsban egyaránt szemelött tartása megfoghatóvá teszi azon merészséget, mely meghökkenté olykor a legrendkívülbbre elkészült szemlélt is. Azok, kik néma tanuji voltak e ritka merészségnek, sokat jegyezhetek föl azok közül, a miket írva láttak, beszélve hallottak, 's cselekedve megkísértetni tapasztaltak; egy illy jegyzetkénvethető most említettem első megtámadás is, mely a magy. tud. társaságot az akkor mindenhatóságra vagyó P. H. részéről érte. Ki előtt nem ismételtem, mi lázas állapotban tartá a P. H. élte első felében (Értjük az igazi P. H. élte első felét) nem egyedül a fiatal kedélyeket de sokat a lassabb vérforrással megáldott éltelbek közt is, az nem fogna szerfölött megütközni, ha az állíthatnák, miszerint egyetlen megtámadás egyszeri gunnyal illetés valamelyik bármiczikke által, habár csakugy oda vetve is, képes volta a közönség nagy részénél nem mondom hidegülést de általános ellenszenvet költeni föla megtámadott vagy gunnyal illetetre nézve; illyesmit, még most elmondhatni, mivel nem egy szemtanu igen élénken tartja emlékezetében — de csak 10 év mulva is hihetőleg a legtalzottabb auxesisnek fogna tartatni. A vezér szolt, 's nem kelle attól tartania hogy követőkre nem talál; hisz a magyar élteben mindig szerette a dícsőséget, akkor pedig nem lehetett nagyobb dícsőség, mint, habár csak pár sorban is — a vezérczikkek fölkarolt hasábjain, elvrokonságot tanusítani.

Nincs kör az egész társas életben — még a házasságot sem véve ki — hol majd mulékony nehezeltgetés majd tartós ellenkezés 's folyvásti surrolódás nem volnának tapasztalhatók a szerint, a mint az igazító okok csak pillanatra tűnnek föl vagy erősen gyökereznek a társas viszonyokban; 's így nem csuda, ha oly tág körü intézetben, millyen a m. t. társaság, találkoztak többben, kik titkos örömet érzének eleinte az illy csipdezősek láttára, mely vágások és csipdezősek alól szépen kibujt minden egyes lelkiismerete amaz ismert életbölelet szabálynál fogva, mely szerint ha 100 közül 99 ellen vad emeltetik, egy sines, ki magát nem képzelné a századiknak — a vad mindig az egészre tolatott. Későbbben — miután t. i. észre kezdék venni, hogy igen igen sokan vannak, kik a kimutatott sőt még a futtában érintett hiányokat is mohó kárörömmel fogadják, más részről meg igen kevesen vannak, kik a mondottak alapossága iránt vizsgálódni szeretnének, 's még sokkal kisebb számmal azok, kik fölületesség, rágalom, könnyelműség vagy csupán

gyermekies híuság ellen nyíltan kikelnének 's az állítottak valótlanságát napfényre hozni 's bebizonyítani férfiasan ügyekznének; 's végre hogy legkevesebben volnának azok, kik az egyszer elfogadott alapos alaptalan vélekedéstől megválni 's jó utba igazíttatni akarnának — hatalmas táborra növekedett az illy szórészálhasgatók, másokat leczkézni szeretők száma, 's olykor nem egy — közvéleményt látva köztévedésben — elhagyta magát kaptatni az ártól, 's bátran kiáltott az erdőbe, tudván hogy onnan nem fognak visszakiáltani.

Tett volna akademiánk százszor többet mint valóssággal tön, a forrongásban levő eszmék tisztulása az ingerült vélemények higgulása előtt, még sem várható illő megismerést, 's pedig nem azért, mintha tud. társaságok nem lehetnének inkább v. kevesebbé korszerűek működésüket tekintve; hanem azon oknál fogva, mivel e forrongási korszak kizárólag politikai irányu volt. A magyar tudományos akademia mint testület — szerencsésen megőrzé magát attól, mivé szükségkép válnia kell vala, ha meg akará nyerni az uralkodó vélemény pártfogását — de a minél akár mint tudományos intézetet akár mint nemzeti nyelvünk leghűbb apolóját tekintve — reá nézve veszélyes mi sem lehetett volna — — — megőrzé magát nem egyedül attól, hogy mint közintézet pátrészszé ne fadjuljon, hanem kikerülé szerencsésen azt is, hogy tagjai körében a pártzellel meghonosuljon. Ha egyéb nem, ez egyetlen körülmény elég kezességet nyujt az iránt, hogy ez intézet méltán viseli nevét; — mert legvilágosb jele az értelmi és szellemi fensőségnek, ha a divattól, jelentkezzék az bármí alakban, bírjon az bármí hatalmas fegyverekkel — magunkat el-tántoríttatni nem engedjük. —

Azon tehát — ámbár hazánk értelmisége érdekében fájlaljuk — épen nem csudálkozunk, azaz nem fognak csudálkozni, kik a dolgot úgy tekintik mint itt érintve volt — hogy a magyar tudós társaság az utolsó országgyűlés alatt tárgyalás alá nem vétett ugy, mint azt akár szellemibb érdekeink kívánták akár a társaság eddigi működése méltán igényelhetette volna. Ezen orsz. gyűlés, mint már főnebb is említettem, igen nagy részben a kellelén tul akaró sajtói előkészület kifolyásaul tekinthető; pedig láttuk, millynemű volt e sajtó utján eszközlött előkészítés, millyen a vele egygyé forrott uralkodó vélekedés. Azok, kik inkább szeretnek kevesebbet akarva tenni valamit, mint kik merő akarás miatt tethez jutni nem bírnak, — sokkal nagyobb mértékben el voltak foglalva az emlékezetes 18 hónap folytában, hogy sem tőlük a tudományos érdekek kielégítő képviseletét csak kívánni is lehetett volna; ok úgy szólván a lenni vagy nem lenni életharczát küzdötték, még pedig azon leverőleg szomorú helyzetben, minélfogva az ellenfélnek nem nagy munkába került őket nemcsak népszersiségtől fosztani meg, hanem gyűlöletes színben tüntetni föl mint olyanokat, kik saját osztályérdekeiket a közjóllét rovására kívánják terjeszteni és szilárdítani. Elég dolgot adott ezeknek a védelmi állapot fölötti szakadatlan örökös, mint szinte a szükségül ismert negatív iránybani hatás; ugyanazért nekik vétkül nem tulajdoníthatni, ha tömérdek erő pazaroltatékélérhetlen 's czélok létesíthetlen tervek kedviért, míg más részt misem történt a segélyt igénylő hazai institutio érdekében.

A mondottakból következőket vonhatni le: a magyar tud. társaság első korszakában közméltány és megismerésben részesült; ekkor támadt a P. H. 's mindenható pártja, kik igen sokat 's igen nagyokat akartak, ugyan a z é r t olly kisszerű tárgyat, millyen például e hazai közintézet — épen nem tekintették factorként teendőinkre nézve — , politikai fogal a honi értelmiség nagyobb részét, 's a tudományosság annyira veszté becsét, hogy a haza legtiszteltebb férfijainak e gy i k e — újdonságíróknak szolgálja gúnytárgyul — azon férfi, ki önmaga képes leend az utókor előtt elhárítani nemzetéről azon vádat, mintha a magasztalt 19dik század első felében Magyarország egyetlenegy sem mutathatna föl, ki polit. élet-isméreteit tekintve a világ bármely nemzete fiával bizvást kiállhassa a versenyt. A P. H. leczkéket tartott a jövő törvényhozásnak 's az elhintett magvak megtermék gyümölcsüket; a vezérczikkek írója büszkén mondatja el hogy az utolsó országgyűlésen tanítványai szép számmal voltanak, kik szintugy mint ő hön o hajták e haza fölvirágzását, de azon intézetek eme-

lésire, mellyek által ez ohajtás teljesülése leginkább reménylhető — mit sem tőnek, sőt azokat figyelemre is alig méltaták. Nem akademiánk körében keresendő ennél fogva alap-oka azon hideg mellőzésnek, mellyet ügye iránt a P. H. keletkezte óta sok oldalról tapasztalt, hanem keresendő egyedül a fogékonyságban, mellyel egy részről közönségünk nagy része a hírlapi eszméket karolá fel, más részről pedig azon meglepő tüneményben, miszerint t. hozásunk egyik hatalmas töredéke a P. H. tanait tartá azon ariadnei fonálnak, melly a teendők tömkelegéből kivergődhetésre legbiztosb kalauz gyanánt volna tekintendő. Valóban sok, mi itt mondatik, s mint már főnebb is érintém, csak 10 év múlva is bajosan fognák elhinni, hogy 3 éves hírlap illy hatásal bírhatott legyen; azonban e tagadhatlan tény sok elmélkedésre nyújthat anyagot, mert nem kell felednünk, hogy az értelem hatás becsét kettő föltételezi, mindkettő majd egyenlő erejű: egyik a mondottak belértéke másik a fölfogás azon foka, mellyel a mondottak találkoznak. Hátra van még hogy szorosán arról szóljak, mi akademiánk hatását közvetlen illeti, s ezt a legközelebbi sz. ban teendem.

× Figyelmeztetés a honi szobrászat ügyében.

A Mátýásemléki egylet, 1845iki évi mart. 16án délutáni 3 órakor Pestmegye nagyobb teremében közgyűlést tartand; mellyre minden ügybarát ezenelillően hivatalos. Ez uttal tisztelettel kéretnek mindazon t. ez. ügyviselő urak, kik az igazgató választmány által aláírási iveauk látattak el, hogy a fenérintett közgyűlés napjaig gyűjtéseik s iveauk, ez utóbbiakat még azon nem várt esetben is, ha aláírásokat nem foglalnának magukban, Nádosy István pénztárnok urhoz (Pestre váci utcába, a fehér oroszlanhoz címzett posttőkereskedésbe) alkalmilag beküldeni ne terheltesse. Kelt Pesten 1844ki dec. 30kán tartott választmányi ülesből. Külkey Henrik választmányi jegyző.

GYÁRALAPÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

— Az egész részvények 25, s tizes részvények 12 1/2 percentes első részletének befizetési határidejeül, az alakító tagokra nézve 1845ki mart. 1—15; a későbbi aláírókra pedig ugyanazon év jun. 1—15 napjai levén kijelelve, azoknak szabály szerinti megtartására az illető részvényes urak figyelmeztetnek. Kelt a dec. 22én tartott közgyűléséből 1844. Ugyanezen Részvénytársaság, választmányi tagjainak szaporítása végett, 1845. évi feb. 2án, déle. 10 és 1/2 órakor ns Pest megye teremében közgyűlést tartand; melly az alapszabályok meghagyása szerint közhírré tétetik. Kelt a korm. választ. dec. 25én tartott üléséből 1844. — Kuthy Lajos m. k. jegyző.

Gömörmegye.

Tél s az országgyűlésnek vége van, mi nagyobb város nélküli megyében pangás ideje. Annyi nemes és országos erőnek eredmény nélkül történt elpazarolatlása alélt tétlenséget szül, hol az erő tömegben nem látja magát s képesnek más uton pótolni hiányait s hasznos eszméit életbe léptetni. Gömörnek nincs felvirágzó városa, falusi szíjjelszört ereje csak közigazgatási ezéblől öszpontosul néhány n a p r a gyűléseiben, mellyek közrészvételt — kiváltságolt helyzetük s orvoslatlan hiányaikkal — nem gerjeszthetve, — szük provinciális szék képét adják. Illy gyűlésünk volt nov. 12kén, melly napon néhány belérdekű tárgy intézetett el, — azontul két napig polgári törvényszék tartott s tagok hiányában elosztatott, mert az első jegyző másod nap elnöki meghívásra sem jelent meg, s hitelesítés s alispáni engedély nélkül tért haza. Törvényszéki bírának napdijaiak ninesenek Gömörb. díesőségéből szolgálnak ezek s így kötelezettség s hivatalos függés nélkül jőnek és mennek merre tetszik, bennök a bírói képesség, tudás és jellem, választatás próbája alá nem esik, számuk meghatározva nines, törvényinknek szabad magyarázóji ok, teremként változó törvényszerű elvekkal, s megyei törvényszékünk még is polgáraink ezreinek szabadsága s vagyona felett legtöbb esetben végképen itél, s a törvényszéki reformoktul mi távol vagyunk még! Nov. 24kén Rozsnyón K a t a l i n bálja tartatott, ez megyei történetinkkel annyiban függ egybe, miszerint az, éjfel tájban, néhány megyei vig tisztviselő által szakítottat s háborítólág szüntetett meg. Valóban tiszteletet s tekintélyt kivívott, esendes és mivel városi polgárok ellenében! De ezt említeni is elég. —

Évnegyedes közgyűlésünk főispán-helytartói elnöklet alatt dec. 9kén vette kezdetét, jeles első

követünket vendégül üdvözlöttük körünkben, és követi jelentés-tételre jan. 20dik napját tűztük ki. Ezentul a bevett gyűlésrendet akadálytalanul követvük, a törvényszéki ítéletek hirdetése, felső parancsok és levelezések semmi kitűnő érdekűt nem hoztak fel. A Szepesmegyében történt borzasztó katonai kihágás teljes részvétünket ébreszté föl s bár hónapokig hozzá a szomszéd megye levelét a rendetlen posta, s így országgyűlésen e sérelmet többé nem pártolhattuk, ő felségéhez felirtunk volna még is elégtételt, de a m. elnök szólhatás előtt csak hamar ellenkezőt határozott s a posták rendtelensége miatt panaszt tétetni kívánt. H a u l i k György zágrábi püspök igazoló levelét, mint melly tényekre szavakat hoz fel, egyszerű tudomásul vettük. — Hontmegyének K. L. iránti lovagias részvétében magány-egyedekül osztozva azt törvényhatóságilag nem pártolhattuk. — A beszerzei kamarai igazgatóság hosszas panaszt emelt adórendszerünk ellen, mellyel fogva mi a hámrosok és bányászok is utkésztésre kénytetjük. De adórendszerünk, gondosan megvitattott, s évek óta helyt álló elvek folyadéka levén, megyei hámros bányászokra nézve sérelmes nem lehet, mert, az utesinalás terhe adórovások után felosztva, az adófizető bányász utkésztés terhe alól fel nem mentheti. Miksa király idejében az adózás s utkésztés országos teher még nem vala s bányatörvény által e részben mentesítés sem adathatott, jelenleg pedig kiváltságra ok nines, midőn e nyomasztó teher más hasonlóan hasznos polgárra nem hárítható s a bányászok száma sok ezerre szaporult megyénkben, kik egyszermind földművelők és napszamosak. Ezen elvek felvilágosítására egy bizottság neveztetett ki. — Nem vagyunk hasonló rendben nemesi adózásinkkal, mellyeknek a fizetők s adóbeszedőkkel tisztára hozásában már három elnökség hasztalan fáradozott, s újabb sürgetés következtében a putnoki járás adószedője hivatalát, mellynek eleget nem tehete, letette. Harmadnapon nevezetes tárgy jöve szőnyegre, terve egy gömöri kölesönös tűzkármentesítő intézetnek. Ennek szüksége nyilvános, mert tömérdek azon pénz, melly szegény hazánkbul évenként külföldi társulatoknak járul, kik számitásaikat nyereszkesedélen alapítva, sem tőkékkel nagyobb károk ellen biztosítást nem nyujtanak, sem önhasznú önkényes határozataikkal bizodalmat nem gerjesztenek. Azonban aligha nem országos intézkedés tehetné egyedül a kölesönös tűzkármentesítést hazánkban czélszerűvé, külön megyéenként esekély az alap, mellyre épüend, a megyei eljárás pontossága bizodalommal nem bír, magánytársulat az igazgatás költségét nem viselhetné s jövedelmi forráshüny miatt alakulását külön megyéenként nem eszközölhetné, miután az adózók kényserített hozzá állása meghagyó törvény nélkül nem létesíthető. Ezen nehézségek fordultak elő a biztosi vélemény, elolvasta után, azonban mivel az alapszabályok bővebb megfontolást igényeltek, előleg azok kinyomatása s közzététele határozatott, — jövő évnegyedes gyűlésben külön tanácskozás tárgylul szorgálandók. Az ügy emyiben be volt végezve, midőn egyik táblabíró még maga-igazolással szót emelt s minthogy ez az elhatározott dolog érdemét s egyáltalában a közönség érdekét nem illette, elnök főispáni helyettesünk más tárgy fölvetelét szorgalmazá. S az elnöki jogok feszegetése élénk vita tárgya lett, ez nap körünkben megjelent második követünk mindenkinék határtalan kihallgattatásaért, vivott, bátor e részben szabály alig hozható, mert valamint az elnök a tárgyakat, mig a szólni kívánók véleménye nem nyilvánul, önkényesen el nem döntheti, ugy egyesek határtalan beszédvágya sem akaszthatja meg a közmunkálkodást, s itt egy részről helyes elnöki tapintat s az ügyek és tanácskozó Rendek ismérte, más részről szerény méltánosság s ön vélemény-kijelentés mellett a közönség kellő tisztelete szabnak természetes határt, s ugy vélekedtünk, hogy azon napi vita szükségem nem forgott fen s ez okbul elnök és Rendek eddig fenállott kölesönös bizodalma s tisztelete sem rendült meg. Nélkülözni szeretettük volna még is a tiszt ügyész hivatalos felszólalását, mellyre szükségem vala s ki fel nem hivatta, arra jogosítva sem volt. Kölesönös magyarázatok után a félreértés megszűnt s a méltános Rendek és elnök a történetek felett megnyugvának. — Majd az adóbeszedést vizsgáló választmányok jelentései olvastattak fel, — az időjárás, gyógyszerárak s egészség állapota, orvosi sze-

mélyzet, gyógyítás, himblóoltás s kórházruli évi jelentések vétettek föl, — az adó helységenkénti kivételése a bevett rendszer nyomán nehézség s részrehajlás nélkül sikeresítettett, számos biztosi s tisztis jelentés és magány-folyamodások intézetettek el, s alig maradt tárgy elintézés nélkül. — Az önmagán segítő nagy intézetnek, az országos védegyletnek tagjai vagyunk nagyobbára, — de köztanácskozás tárgya e fontos lépés még nem leve, sem biztosságok s gyűlések e tárgyban még nem alakultak. Nyáradi E.

Esztergom vármegye dec. 17kén

jelentés közgyűlést tartott főisp. helyettesi elnöklet alatt. Legelől követ urak adtak számot eljárásukról, mellyet lelkes szónoklatok váltottak fel s mindannyija valamint egy részt keveselte a 18 havi költségés küzdelmek és roppant várakozások után a kevés törvényt, ugy annak okát sokan föleg tömérdek teendőinkben, kivált az alaptalan s kedélyeket szétágaztató gyanusítások s más illyesekben keresték; de semmit sem ohajtottak annyira, mint hogy a bár kevés törvényt nagyobb tiszteletben tarttuk, s még sok teendőink iránt kölesönös türelem és kitartással lelkesüljünk. Magasztos tisztelethangokat hallottunk az ország primása és főpapság iránt áldásban fölszállani, mivel a nemesi adót nyiltan elvállalták, s jelesen tanusították, miszerint a hon javára mindenképen áldozni szeretnek. Különben magányügyeink forogtak fen, a fm. kancellariáról már egy pár magyar intézvény érkezett, s ennek ki nem örült? — Hont vmegyének K. L. — t hírlapszerkesztési jognyerésre ajánló levele csak tudomásul vétetett; ugy vélekedtek a KK. és RR., hogy elég hírlapunk van, s valamennyinek hasábjai nyitvak élte, különben is a toll nem levén kiütve kezébul s a sajtó sem záratván el előle, ha szereti hazáját, ne csak maga konyháján süssön annak számára pecsenyét, hanem más tűzhelyén is lobbantsa föl a honfiak szívet fölmelegítendő s elméjét földerítendő széles olyasottságával. — Mihelyt a törvényezikkek megérkeznek, azok kihirdetésére azonnal közgyűlés fog tartatni. A jövő jelentés közgyűlés april 8kán, törvényszékünk febr. 25d. — A hus ára 14 kra emeltetett. — Esztergomban egyébirant nagy szellemi mozgás uralkodik. Primás ő hge dec. 21kén öszinte örömmel üdvözlötett szék városabai visszatértekor. — Egy takarékos szerű pénztár-egyesület alakult, melly korcsmet, ugy mint az üdvös takarékoskásg hathatós emeltyűjét, s ezzel a mértékletlenség ellenségét s a zsarnokoskodni kezdett uszorának lerombolóját nem győzzük eléggé minden városbelieknek ajánlani. — Casinónk is föléled. Továbbá az utczai koldulást gátló választmány egy dolgozó-házat tervez eljen! — A védegylet itt is kedves eszme, s pedig régi eszme, ns vármegyénk már több év előtt elhatározta, hogy szakolezai posztó s honi papir használtassék, a papság jobbára régóta elvileg honn ül, s honi készítvényekkel él; egyébirant sokan mondják: „hogy magunkat lekössük olly egylet tagjává, mellynek szabályit, ezéleit még nem is ösmerjük, azt derült és előrelátó velünk nem engedi.“ Valóban kívánatos, hogy a napi sajtó a védegylet minden oldalról megismertesse s megvitassa, mert biz az emberek ninesenek tisztában, s a sok szünte nemtelen gyanusítás testv. testvértől is elvad it. — Egy kedvenc eszméje közönségünknek a parkányi posztógyár, melly is szép reményekre jogosít. — Adjon isten boldog új esztendő!

Budapesti napló jan. 4kén:

Fővárosi hireink közt folyvást az ujeszt. játsza még a főszerepet; anynyi az üdvözlet, hogy ajándékkal sem gyözhetik a megüdvözöltöket. Mi csakugyan gonosz szokás; nem tudjuk a kifogyhatatlan kívánók, vagy az elfogadók iszonyu türelmén esodálkozunk é! Annyi bizonyos hogy az új év csakugyan nem annyira erszényalapító a házi urakra nézve, mennyire örvendeztető évenkénti négy névnapjok. Időnk is hol ki hol beköszönt derültével; s ha már első napokrul jósolunk lehet, ugyan csak loespoces lesz az 1845ki év, mellyet mulandóságunk eszméletével még is, akarjuk vagy nem akarjuk össe kell kapcsolnunk. Legujjabban egy kis fagyunk lett, melly azonban a Dunajég szilárdításával nem nagyon biztat; melly körött számtalan kellemetlenség történik naponkint; a esolnakok mellett ugyan is olly nagy a tolongás, hogy a rendörök is tust kapnak garázdálkodásra: kiknek egyike a napokban keserűn elkínzott egy szegény embert. A tél nem nagy tartósságnak indult. — Folyó év első napjátul megkezdett a nagyméltóságú helytartó tanácsnál minden osztályban a magyar-nyelven munkálkodás; mi kebleinket igaz örömmel tölti

be. — Minden divatlap mutat valami újat, hol alak, hol papír, csinos öntésű betűk, 's belváltozatosságban. A' divatlap díszét aranyzott gyászborítékba rejti. A' Honderű kicsinosodva tetszeleg; benne szinte mint másutt sok újévi apróság enyeleg. Szendefy a' magy. journalistikát felköszönti, mit minket érdeklőleg fogadunk is illik; ő szendeségében héreseket esüregzadakat 's több e'féléit emlí. A' Jelenkornak több jelen és kevesebb k'rt kíván, mit mi legalább több honiság derűjével viszonzozhatnánk, ha szójátszi hirt szeretnénk pengetni. — Jelenleg egy pozsonyi zsidó tartózkodik Pesten, ki nagy zavart visz véghez a' fiatalság körében; bizonyos országgyűlési emlékeket hozva elő financialis ügyeikben. A' kísérletnek különösen egy ismeretes kávéház van kitéve. — Nemzeti színházunk legközelebb két nagy reményű tagot nyert az ifju Dobsa és az ügyes Priell Kornéliában. — A' vasúti munkálatok jó formán haladnak, már eddig kilencz ezer néhány száz munkás talál foglalkozást; ez élelmi biztosítás sok embertársunkat mentett meg már eddig is a' henyéléstől, keresetmódot nyujtván e' munkarideg évszakban is. — A' gőzhajózási társaság már csakugyan használatba veheti a' két város közti közlekedés előmozdítására nyert hajózási engedélyt; és mi, kik az annyiszor említett kellemetlenségeknek vagyunk kitéve, örülhetünk, hogy legalább pénzért, ezentul, midőn Dunánk a' két város közti gőzhajózást megengedi, a' talpartakkal könnyebben közlekedhetünk.

Ipar és tözsérügy. Hazai terményink kitünőbb czikkeinek keresked. árát mult évben ezekbe vonhatni össze: gyapju mindig készvevőre talált; mászaja 10, 15 sőt 20 p. ft. többön kelt mint 1843ban. Kitünőleg finom egynyiretű olly kapós volt hogy egy vásártól másikig előleges foglalók adattak a' vásárlók részéről; ez oka hogy csak igen csekély mennyiségben hever eladatlanul az olly finomságu, ha csak itt ott szerfölött magasra esigázott követelés vissza nem riasztá a' mutakozó vevőt. Nem olly általánosan de még is nagy mértékben történtek áruszerződések közép finomságu meg kényiretű jobb sőt raezkás gyapju iránt is a' jövő tavaszi nyirást illetőleg. A' durvább posztóneműek napról napra növekedő kapossága biztosítékul szolgál arra nézve, hogy a' kényiretű ára csökkenni nem fog, sőt igen valószínű, miszerint még becs-emelkedését reményelhetni. — Gubacs 1844ben akár mennyiség akár mineműség tekintetében nem felelt meg az illetők követeléseinek; öszszvetve ez évi árkeletét a' mult évbelivel, majd félannyira csökkentenek tapasztalható, mi ösztönül szolgál e' keresked. czikknek minél nagyobb mértékbeni beszerzésire. — Hamuzsír folyvást silányuló áron kelt, mi egy részt gyérinti fogja a' főzés iránti vállalkozók számát, más részt azonban a' már létező iparágak nyereséges jövőt ígér. — Nyersbőr növekedő árkeletben részesült; a' bőrgyártás ez okból 's a' cserzési kellékek olcsóságánál fogva folyton élénkül; lóborók leginkább azért, mivel Lengyelországba is igen nagy számmal vitétik ki e' czikk, növekedő áron keltek. — Repezeolaj főleg bő termés következtében most közép áron kerestetik, de ha olly jellemetlen telünk marad, könnyen megromlik 's dugába dülhet az aratás. — A' fagygyu ára is csökkent. — Méz a' mult évben kevés volt, 's azért jól fiztetették; ugyan ez áll a' viaszra nézve is, mihez képest ennek jó keletet jósolhatni. Nyulbőr még tavaltól fólhalmozva hever nem egy raktárban, 's alig fog árban emelkedni, ha csak az ideitél e' részben igen rosznak nem mutatkozik. — Dohány mennyiség 's minőség tekintetében nem egészen kielégítő; a' kertészek szép nyereségben részesültek. — Bor nem különös jószág, de nem is ihatatlan rosz; ára csekély. — Gabona a' szerfölött bőven; olcsón kelt, de a' nagy mennyiség némileg kielégíthet a' gazdát, 's ezt tán inkább mint a' nyeresékedőt. — A' Handlungszzeitung szerint a' pesti keresked. bank 's a' megyei takarékpénztár jótékony befolyást gyakorolnak a' kamatláb mérséklésére. E' czikkhez róhatjuk még a' köv. érdekes mosonyi levelet:

Mosony dec. 31kén 1844. A' gabnakereskedés most igen élénk kezd lenni. Leginkább keresztek: rozs, kétszeres és könnyebb tiszta buza, mit külföldre, különösen pedig Bajorországba visznek, hol az idén szerfölött nagy a' szükség. Itt egy pozsonyi mérő legsilányabb (gyakran már penészes) rozsért 3 ft. javáért pedig 3 forint 45 krt adnak. A' tisztabuza ára 5 — 5 ft. 36 kr. váltóban. Ezen árt a' vám és fuvarbér Bajorországig két annyira rugtatja. A' fuvarozáshoz szokott jobbagyság vidékünkön különösen a' sz. péteri és sz. jános német lakosok oda is elszállítják a' gabonát. A' december elején rögtön beállott tél következtében 25 — 30 hajó csak tisztabuzával, körülbelül 2 száz ezer mérővel fagyott be az öreg Dunán különféle helyeken, Gönyőtől egészen le a' Ferencz-csatornáig, hol jövő tavaszig kénytelenek vesztegleni. Szerencsére olly bőségben van itt a' gabona, hogy arra aprilis előtt szükségünk nem lesz. Hír szerint a' vukovár-fiumei vasut-építésre már négy vállalkozó jelenté magát t. i. az ismeretes fiumei társaság, egy tekintélyes hazánkfa által egy párizsi 's berlini ház, továbbá Blackwell angol 's végre St — M. bécsi n. kereske-

dő házak. A' védegyeletet itt a' megyei tisztviselőknél kivül kevesen pártolják.

A m e r i k a.

Vannak férfiak, kik egyedül önjajukra támaszkodva olly magasságig fölkezdik magokat, hogy a' világ mintegy morális kötelesség által kényszerítve, bámuló figyelemmel esügg minden léptükön; e' rendkívüli tünemények respublicákban sokkal nagyobb szerűek szoktak lenni, mint egyéb kormányformák mellett, mi főleg onnan magyarázható, mivel monarch. kormányzat mellett szorosán kijelöltek 's egymástól lelkiismeretesen elkülönítettek a' fokozatos polgári hatás egyes köréi, miből természetesen következik, hogy a' magasra emelkedés leginkább csak a' szokott kanyarulatok utakon lehet, míg amott jóval szabadabb mozgathatási tér mellett gyorsabb haladás sőt nem ritkán a' közben eső fokozatok tulgrása által eszközölt hirtelen fölkapás szemlélhetők. E' párhuzamos öszszeállítás igen könnytén azon kérdések tisztába hozatalát, mellyek megoldásával, mióta az emberiség elmélkedni tud 's okserűen működik — a' legjobb fők, a' legtöbb tudományos képzettséggel fölrüházott értelmiségek olly sokat és sokszor foglalkodtak; de melly kérdések, noha a' társas együttlét 's az egyetemes emberi haladás nagy munkálatára nézve elsőnyomatékuak gyanánt ismértettek el minden időben, eddigelé eldöntetlenül maradtak, 's az elme-működés mai irányát tekintve hihetőleg még soká fognak eldöntetlenül maradni. A' kérdések kérdése, mellyre itt irányzunk, annak megfejtésében áll: mellyik kormányforma érdemel elsőbbséget, figyelembe véve a' polgári társaságot képező tényezők egységét, mint szinte azon együttműködés természetét, mellytől az emberiség főbb céljainak megközelítése 's vég föladatának fokozatos megoldása egyedül várandó. Ha van tárgy, melly körül az emberi ész szétágazó nyilatkozatai hasznosan és gyönyörködtetve hozatnak napfényre, bizonyára e' kérdés olly nemű, föltéve hogy szabadon szólhatna e' tárgyhoz mindenki, olly szabadon a' milly szabadon gondolkodik; korunkban az itt kifejlő eszmeharcz fölmúltna a' hajdankor gigászainak istenek ellen küzdött harezait. — Polk, ki a' mostani kormány-elnökségre legtöbb szóval bír 's az északamerikai egyesült állodalmak első jelentéku férfja azon kevesek közül való, kik főleg önjajuknak köszönik még a' legmagasb állást is, hova polgártársaik rokon-érzete 's méltánylása emelé; Polk megérdemli hogy nálunk is — kik tért tekintetben sokkal meszszebb vagyunk a' polgári szabadság e' szép honától — mint gondolatban, hogy nálunk is legalább fővonalmakkal megismértessék. — Elmondtuk más ízben, miként a' diadal melly Polkot a' kormányelnöki székre emelé, elvek győzelmé személyes kitünő érdemek fölött; mert másként nem ő hanem Clay volna azon magas polcon szemlélhető: lássuk most röviden családí viszonyait 's veszik öszsze jelenét a' multtal. Ohajtottuk volna e' tárgyat részletesebben festetni, de mivel csak azt adhatjuk, mi velünk közöltetik, vegyék szívesen olvasóink e' keveset is. Polk egyik amerikai lap szerint, 1795. nov. 2kán a' meklenburgi grófság észak-Carolina nevére s' z' é b e n született; 's pedig számra 10 testvére közt ő volt legiflösb. Ősei több mint 100 év előtt költöztek ki Irlandból Pollok nemzetségi név alatt, 's Maryland tartományban települtek meg. Ősei közt egy mint ezredes jó elé a' szabadsági háborukban, 's Amerika egyesült státusainak függetlenségi oklevélét segített kieszközleni, 's annak hiteles erejét saját neve aláírásával az elsők közt biztosítani. Atyja a' mai kormányelnökségre jelöltnek 1796ban Tennessee tartományban szallott meg, 's a' kevéssel előbb még kietlen pusztaságokon nagyszerű mezőgazdaságnak tevő le első alapját. Maga Polk olly neveltetést nyert, melly párosulva jeles tehetségeivel képpé tevő a' legmagasb hivatalok viselésére; 1820 ügyvédé lón 's csakhamar elárasztva látá magát porós ügyekkel; 1829b, a' tartományi helyhatóság részesévé. 1830b. congressusi taggá választatott. Jackson tábornoknak ma is személyes barátja, akkora pedig leghatározottabb elvrokonihoz tartozott; 1832 mint választmányi tag kitünteté magat azon munkálatoknál, mellyek az egyesült státusbank önálló kezelése ellen voltak irányozva; 1833 mint ugyanazon választmányi bizottság elnöke oda vitte a' dolgot, hogy az érintettük bank-ügy tökéletesen elbukott. 1835 és 1837ben nagy szótöbbséggel congressusi elnök-

ké választatott; 's a' terhes hivatalról leléptekor azon év végével a' congressus Polk eljárása iránti megnyugvását és teljes mértékű helyeslést nyilványította. Azóta Polk két ízben volt tenesseei kormányzó. — Épen most jut kezünkhez a' Journal des Débats azon közlése, melly a' kormányelnöki választás végeredményét tudatja; e' közlés szerint Polk 170 Clay 105 szavazatot nyert 's így a' demokrata Polk 60 szótöbbséggel csakugyan kormányelnök Éjszakamerika egyesült állodalmiban! —

Spanyolország.

A' kamarák ismét öszszültek. A' tanácsban az alkotványtervi választmányak a' kormány tervével hason színű tudósítása olvastaték, kísértetve egy kisebbségben maradt indítvány által, miszerint a' párséget a' király örökössé teendné, olly föltét alatt azonban, hogy azok jóvedelmét, kik ezen méltóságra emeltetnek, törvény határozza meg. A' követkambában a' clerus adományoztatása iránti váljelentés tárgyalaték. Gonzales Bravo törv. hozói helyét odahagyta, Lissabonba, köv. állomására szándékozván. Donoso Cortes, a' krnő kabinet-titoknok elboesáttatását kéri azért, mert Narvaez elégtelenségét nyilványítja az iránt, hogy a' journalisták in corpore esedeztek Rengiso 's társai megkegyelmeztetésökért, 's kérévelőket Donoso Cortes személyesen nyujtotta által. Tanuságul egy kis mulatságos történetet közlünk a' socialis élet sok rendű viszonyaiból. Cochrane, egy szélsőségeken kapkodó hju gentleman, hegédüvel v. gitárral járt hajdan Angliában szerte 's az ekkép gyűjtött pénzt spanyol szökevények közt osztogató ki; majd Madridban települt le 's néhány jótétet követett el, miket részint maga, részint barátai által irt v. iratott czikkben szépitve, nagyitva, minden fővárosi lapban kitrombitáltatott. Később ezen hírlapi bizonyítványokat öszszeszedve azon szerény ohajtás mellett küldé Bulwerhez (angol követ Madridban) hogy neki, mint érdemteljes földijének, a' spanyol kormánytól rendkeresztet eszközölne ki. Bulwer azt válaszolá: hogy az előmutatott bizonyítványokat nem tartja elegendőknek olly megtiszteltetésben részesülhetésre, — melly kitünő hadi, tudományos, művészet v. iralmi érdemek következtése; — e' mellett ollyformán is nyilatkozzék, hogy esedező maga trombitálá ki tetteit. Ezen czélast Cochrane ur igen rosznéven vevén, felszólítá a' lapszerkesztőket: nyilványítsák, vajjon igaz é, hogy ő maga irta a' kérdéses dicsérgető czikkeket. A' lapok fájdalom, egy kettőt kivéve kisebb nagyobb határozottsággal igent mondtak. Szükségtelen mondanunk, hogy kereszt lón keresztje a' szerénytelen hiúságnak. Akadna e' nálunk olly maga magát tömjénezetető silány? Echo: de hány!

A n g l i a.

A' királyné férjestül jövő tavaszon Parisba szándékozik 's hir szerint a' fontainebleau-i versaillesi kastélyokat a' magas vendégek elfogadására már készítik is. A' M. Chronicle biztos kutfó után állítja mikép Peel 's az exeteri püspök közt, ez utóbbi pásztori körlevele miatt, levelezés folyt; 's a' praelatusnak tudtára adaték, hogy a' királyné, mint angol egyház feje, kénytelen leend a' dologba vegyülni, ha ama pásztori körlevélben említett egyházi utjátokkal föl nem hagy. Dec. 20d. Manchesterben adtak Pottinger tiszteletére gazdag lakomát. Az áldomásozások és szónoklatok csupa ismétlései valának az eddigi lakomákon szönyegre hozott dicsérgéseknek; a' beszédből a' z o n b a n kiviláglott, hogy Manchester a' gyárkereskedés székvárosa. Peel nem rég Drayton mezei lakán nagy lakomát adott tekintélyes haszonbérloimek; az ünnepeleyn Buckland, Smith hires skót földész és Playfair dr. is részt vettek 's az utóbbi ebéd után a' trágyafajok 's használatairól értekezék. Prosit! A' Sun egy vezércikkében azt mutogatja, miképa' puseyismus egyedüli czélja az, hogy a' statuegyházból a' protestans elemet kiszorítsa; 's ugy látszik, mikép az angol lelkészek nagy része osztozik az elvekben, miknek követése előbb utóbb a' kathol. egyházhoz csatlakozást idézhetné elő. Irlandi vidéki lapok folyvást telvék több grófságban elkövetett erőszakoskodások 's rablásokkal. IV. György óriás szobra a' londoni hid átellenében csakugyan felállítaték. Tom Thumb név alatt ismeretes amerikai törpét, ki darab időig mulatott Londonban 's magát pénzért mutogató, jóvedelemadó alá vetették. A' Glasgow-i biztosak ugyanis, hol nem rég időzött, felszólíták gazdá-

lésire, mellyek által ez ohajtás teljesülése leginkább reménylhető — mit sem tőnek, sőt azokat figyelemre is alig méltaták. Nem akademiánk körében keresendő ennél fogva alap-oka azon hideg mellőzésnek, mellyet ügye iránt a P. H. keletkezte óta sok oldalról tapasztalt, hanem keresendő egyedül a fogékonyságban, mellyel egy részről közönségünk nagy része a hírlapi eszméket karolá fel, más részről pedig azon meglepő tümeményben, miszerint t. hozásunk egyik hatalmas töredéke a P. H. tanait tartá azon ariadnei fonálnak, melly a teendők tömkelegéből kivergődhetésre legbiztosb kalauz gyanánt volna tekintendő. Valóban sok, mi itt mondatik, s mint már főnebb is érintém, csak 10 év múlva is bajosan fognák elhinni, hogy 3 éves hírlap illy hatásal bírhatott legyen; azonban e tagadhatlan tény sok elmélkedésre nyújthat anyagot, mert nem kell felednünk, hogy az értelmi hatás becsét kettő föltételezi, mindkettő majd egyenlő erejű: egyik a mondottak belértéke másik a fölfogás azon foka, mellyel a mondottak találkoznak. Hátra van még hogy szorosán arrul szóljak, mi akademiánk hatását közvetlen illeti, s ezt a legközelebbi sz. ban teendem.

Figyelmeztetés a honi szobrászat ügyében.

A Mátyásemléki egyesület, 1845-ik évi márt. 16-án délutáni 3 órakor Pest megye nagyobb teremében közgyűlést tartand; mellyre minden ügybarát ezenelülően hivatalos. Ez uttal tisztelettel kéretnek mindazon t. cz. ügyviselő urak, kik az igazgató választmány által aláírási iverkel láttattak el, hogy a fenérintett közgyűlés napjáig gyűjtéseik s iverket, ez utóbbiakat még azon nem várt esetben is, ha aláírásokat nem foglalnának magukban, Nádasy István pénztárnok urhoz (Pestre váci utcába, a fehér oroslánhoz czimzett posztókereskedésbe) alkalmilag beküldeni ne terheltessenek. Kelt Pesten 1844-ki dec. 30-án tartott választmányi ülesből. Külkey Henrik választmányi jegyző.

GYÁRALAPÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

— Az egész részvények 25, s tizes részvények 12 1/2 percentes első részletének befizetési határidejéül, az alakító tagokra nézve 1845-ki márt. 1—15; a későbbi aláírókra pedig ugyanazon év jun. 1—15 napjai levén kijelelve, azoknak szabály szerinti megtartására az illető részvényes urak figyelmeztetnek. Kelt a dec. 22-én tartott közgyűléséből 1844. Ugyanezen Részvénytársaság, választmányi tagjainak szaporítása végett, 1845. évi feb. 2-án, déle. 10 és 1/2 órakor ns Pest megye teremében közgyűlést tartand; melly az alapszabályok meghagyása szerint közhírré tétetik. Kelt a korm. választ. dec. 25-én tartott üléséből 1844. — Kuthy Lajos m. k. jegyző.

Gömör megye.

Tél s az országgyűlésnek vége van, mi nagyobb város nélküli megyében pangás ideje. Annyi nemes és országos erőnek eredsény nélkül történt elpazaroltatása alélt tétlenséget szül, hol az erő tömegben nem látja magát s képesnek más uton pótolni hiányait s hasznos eszméit életbe léptetni. Gömörnek nincs felvirágzó városa, falusi széjjelszört ereje csak közigazgatási czélból öszpontosul néhány n a p r a gyűléseiben, mellyek közrészvételt — kiváltságolt helyzetük s orvoslatlan hiányakkal — nem gerjeszthetve, — szük provincialis szék képét adják. Illy gyűlésünk volt nov. 12-kén, melly napon néhány belérdekü tárgy intézetett el, — azontul két napig polgári törvényszék tartatott s tagok hiányában elosztatott, mert az első jegyző másod nap elnöki meghívásra sem jelent meg, s hitelesítés s alispáni engedély nélkül tért haza. Törvényszéki bírának naplójaiak nincsenek Gömörb. dicsőségül szolgálhatnak ezek s így kötelezettség s hivatalos függés nélkül jönnek és mennek merre tetszik, bennök a bírói képesség, tudás és jellem, választatás próbája alá nem esik, számuk meghatározva nincs, törvényinknek szabad magyarázóji öök, teremként változó törvényszerű elvekkel, s megyei törvényszékünk még is polgáraink ezreinek szabadsága s vagyona felett legtöbb esetben végképen itél, s a törvényszéki reformoktól mi távol vagyunk még! Nov. 24-kén Rozsnyón K a t a l i n bálja tartatott, ez megyei történetünkkel annyiban függ egybe, miszerint az, éjféltájban, néhány megyei vig tisztviselő által szakítottat s háborítólag szüntetett meg. Valóban tiszteletet s tekintélyt kivívott, esendes és mivel városi polgárok ellenében! De ezt említeni is elég. —

Évnyegyedes közgyűlésünk főispán-helytartói elnöklet alatt dec. 9-kén vette kezdetét, jeles első

követünk vendégül üdvözlöttük körünkben, és követi jelentés-tételre jan. 20-dik napját tűztük ki. Ezentul a bevett gyűlésrendet akadálytalanul követjük, a törvényszéki ítéletek hirdetése, felső parancsok és levelezések semmi kitűnő érdekűt nem hoztak fel. A Szepes megyében történt borzasztó katonai kihágás teljes részvétünket ébreszté föl s bár hónapokig hozá a szomszéd megye levelét a rendetlen posta, s így országgyűlésen e sérelmet többé nem pártolhattuk, ő felségéhez felirtunk volna még is elégtételért, de a m. elnök szólhatás előtt csak hamar ellenkezőt határozott s a posták rendtelensége miatt panaszt tétetni kívánt. Ha u l i k György Jázgrábi püspök igazoló levelét, mint melly tényekre szavakat hoz fel, egyszerű tudomásul vettük. — Hont megyének K. L. iránti lovagias részvétében magány-egyedekül osztozva azt törvényhatóságilag nem pártolhattuk. — A besztercei kamarai gazgatóság hosszas panaszt emelt adórendszerünk ellen, mellynél fogva mi a hámrosak és bányászokat is utkésztésre kénytetjük. De adórendszerünk, gondosan megvitatott, s évek óta helyt álló elvek folyadéka levén, megyei hámros bányászokra nézve sérelmes nem lehet, mert, az utesinálás terhe adórovások után felosztva, az adófizető bányászt utkésztés terhe alól fel nem mentheti. Miksa király idejében az adózás s utkésztés országos teher még nem vala s bányatörvény által e részben mentesítés sem adathatott, jelenleg pedig kiváltságra ok nincs, midőn e nyomasztó teher más hasonlóan hasznos polgárra nem hárítható s a bányások száma sok ezerre szaporult megyénkben, kik egyszerűs mind földmivelők és napszámosak. Ezen elvek felvilágosítására egy bizottság neveztetett ki. — Nem vagyunk hasonló rendben nemesi adózással, mellyeknek a fizetők s adóbeszedőkkel tisztára hozásában már három elnökség hasztalan fáradozott, s újabb sürgetés következtében a putnoki járás adószedője hivatalát, mellynek elegendet nem tehet, letette. Harmadnapon nevezetes tárgy jöve szönyegre, terve egy gömri kölesönös tűzkármentesítő intézetnek. Ennek szüksége nyilvános, mert tömérdek azon pénz, melly szegény hazánkbul évenként külföldi társulatoknak járul, kik számításaitak nyereszkesedésem alapítva, sem tőkéikkel nagyobb károk ellen biztosítást nem nyújtanak, sem önhasznu önkényes határozataikkal bizodalmat nem gerjesztenek. Azonban aligha nem országos intézkedés tehetné egyedül a kölesönös tűzkármentesítést hazánkban [ezészerűvé, külön megyéenként esekély az alap, mellyre épüend, a megyei eljárás pontossága bizodalommal nem bír, magánytársulat az igazgatás költségit nem viselhetné s jövedelmi forrás hiány miatt alakulását külön megyéenként nem eszközölhetné, miután az adózók kényszerített hozzá állása meghagyó törvény nélkül nem létesíthető. Ezen nehézségek fordultak elő a biztosi vélemény, elolvasta után, azonban mivel az alapszabályok bővebb megfontolást igényeltek, előleg azok kinyomatása s közzététele határozatott, — jövő évnegyedes gyűlésben külön tanácskozás tárgylul szorgándók. Az ügy emyiben be volt végezve, midőn egyik táblabíró még maga-igazolásaul szót emelt s minthogy ez az elhatározott dolog érdemét s egyáltalában a közönség érdekét nem illette, elnök fölszón helyettesünk más tárgy fölvetelét szorgalmazá. S az elnöki jogok feszegetése élénk vita tárgya lett, ez nap körünkben megjelent gáttatásáért követünk mindenkinek határtalan kihallgatatásáért, vívott, bátor e részben szabály alig hozható, mert valamint az elnök a tárgyakat, mig a szólni kívánók véleménye nem nyilvánul, önkényesen el nem döntheti, ugy egyesek határtalan beszédvágya sem akaszthatja meg a közmunkálkodást, s itt egy részről helyes elnöki tapintat s az ügyek és tanácskozó Rendek ismérte, más részről szerény méltányosság s ön vélemény-kijelentés mellett a közönség kellő tisztelete szabnak természetes határt, s ugy vélekedtünk, hogy azon napi vita szüksége nem forgott fen' ez okbul elnök és Rendek eddig fenállott kölesönös bizodalma s tisztelete sem rendült meg. Nélkülözni szerettük volna még is a tiszti ügyész hivatalos felszólalását, mellyre szükség nem vala s ki fel nem hivatva, arra jogosítva sem volt. Kölesönös magyarázatok után a félreértés megszűnt s a méltányos Rendek és elnök a történetek felett megnyugvának. — Majd az adóbeszedést vizsgáló választmányok jelentései olvastattak fel, — az időjárás, gyógyszerházak s egészség állapota, orvosi sze-

mélyzet, gyógyítás, himlőoltás s kórházruli évi jelentések vétettek föl, — az adó helységenkénti kivétele a bevett rendszer nyomán nehézség s részrehajlás nélkül sikeresítettett, számos biztosi s tiszti jelentés és magány-folyamodások intézetettek el, s alig maradt tárgy elintézés nélkül. — Az önmagán segítő nagy intézetnek, az országos védegyeletnek tagjai vagyunk nagyobbára, — de köztanácskozás tárgya e fontos lépés még nem leve, sem biztosságok s gyűlések e tárgyban még nem alakultak. Nyáradi E.

Esztergom vármegye dec. 17-kén

jelentés közgyűlést tartott főisp. helyettesi elnöklet alatt. Legelől követ urak adtak számot eljárásukról, mellyet lelkes szónoklatok váltottak fel s mindannyija valamint egy részt keveselte a 18 havi költségű küzdelmek és roppant várakozások után a kevés törvényt, ugy annak okát sokan föleg tömérdek teendőkben, kivált az alaptalan s kedélyeket szétágasztató gyanúsítások s más illyesekben keresték; de semmit sem ohajtottak annyira, mint hogy a bár kevés törvényt nagyobb tiszteletben tartsuk, s még sok teendők iránt kölesönös türelem és kitartással lelkesüljünk. Magasztos tisztelethangokat hallottunk az ország primása és főpapság iránt áldásban fölszállani, mivel a nemesi adót nyíltan elvállalták, s jelesen tanúsították, miszerint a hon javára mindenképen áldozni szeretnek. Különbön magányügyeink forogtak fen, a fm. kanczellariáról már egy pár magyar intézvény érkezett, s ennek ki nem örült? — Hont vmegyének K. L. — t hírlapszerkesztési jognyerésre ajánló levele csak tudomásul vétetett; ugy vélekedtek a KK. és RR., hogy elég hírlapunk van, s valamennyinek hasábjai nyitvák előtte, különben is a toll nem levén kiütve kezéből s a sajtó sem záratván el előle, ha szereti hazáját, ne csak maga konyháján süssön annak számára pecsenyét, hanem más tűzhelyén is lobbantsa föl a honfiak szívét föllemegetendő s elméjét földerítendő széles olvasottságával. — Mihelyt a törvényezikkek megérkeznek, azok kihirdetésére azonnal közgyűlés fog tartatni. A jövő jelentés közgyűlés april Skán, törvényszékünk febr. 25-d. — A hus ára 14 kra emeltetett. — Esztergomban egyébiránt nagy szellemi mozgás uralkodik. Primás ö hge dec. 21-kén öszinte örömmel üdvözlötett szék városabai visszatértekor. — Egy takarékos szerű pénztár-egyesület alakult, melly korcsmet, ugy mint az üdvös takarékoság hathatós emeltyűjét, s ezzel a mértékletlenség ellenségét s a zsarnokoskodni kezdett uszorának lerombolóját nem győzzük eléggé minden városbelieknek ajánlani. — Casinónk is föléled. Továbbá az utcai koldulást gátló választmány egy dolgozó házat tervez eljen! — A védegyelet itt is kedves eszme, s pedig régi eszme, ns vármegyénk már több év előtt elhagyta, hogy szakolczai posztó s honi papir használtassék, a papság jobbára régóta elvileg honn ül, s honi készítyenekkel él; egyébiránt sokan mondják: „hogy magunkat lekössük olly egyesület tagjává, mellynek szabályit, ezéleit még nem is ösmerjük, azt derült és előrelátó velünk nem engedi. Valóban kívánatos, hogy a napi sajtó a védegyelet minden oldalról megismertesse s megvítassa, mert biz az emberek nincsenek tisztaban, s a sok szünte nemtelen gyanúsítás testv. testvértől is elvad it. — Egy kedvenc eszméje közönségünknek a parkányi posztógyár, melly is szép reményekre jogosít. — Adjon isten boldog új esztendő!

Budapesti napló jan. 4-kén.

Fővárosi híreink közt folyvást az ujeszt. játsza még a főszerepet; anyni az üdvözlöt, hogy ajándékkal sem győzhetik a megüdvözlöttek. Mi csakugyan gonosz szokás; nem tudjuk a kifoghatatlan kívánók, vagy az elfogadók iszonyu türelmén esodálkozunk é! Annyi bizonyos hogy az új év csakugyan nem annyira erszenylapító a házi urakra nézve, mennyire örvendeztető évenkénti négy névnapok. Időnk is hol ki hol beköszönt derületével; s ha már első napokul jösolunk lehet, ugyancsak loespoces lesz az 1845-ki év, mellyet mulandóságunk eszméletével még is, akarjuk vagy nem akarjuk össe kell kapcsolunk. Legujabban egy kis fagyunk lett, melly azonban a Dunajég szilárdításával nem nagyon biztat; melly körött számtalan kellemetlenség történik naponkint; a csolnakok mellett ugyan olly nagy a tolongás, hogy a rendőrök is tust kapnak garázdálkodásra: kiknek egyike a napokban keserűn elkínzott egy szegény embert. A tél nem nagy tartósságnak indult. — Folyó év első napjátul megkezdett a nagyméltóságú helytartó tanácsnál minden osztályban a magyar nyelven munkálkodás; mi kebleinket igaz örömmel tölti

he. — Minden divatlap mutat valami újat, hol alak, hol papír, csinos öntésű betűk, 's belváltozatosságban. A' divatlap díszét aranyzott gyászborítékba rejti. A' Honderű kicsinosodva tetszeleg; benne szinte mint másutt sok újévi apróság enyeleg. Szendefy a' magy. journalistikát felköszönti, mit minket érdeklőleg fogadunk is illik; ő szendőségében béreseket esüregzadakat 's több e'féléit említi. A' Jelenkornak több j e l e n t és kevesebb k ó r t kíván, mit mi legalább több honiság derűjével viszonzozhatnánk, ha szózátszi hurt szeretnénk pengetni. — Jelenleg egy p o z s o n y i zsidó tartózkodik P e s t e n, ki nagy zavart visz véghez a' fiatalság körében; bizonyos országgyűlési emlékeket hozva elő financialis ügyeikben. A' kísértetnek különösen egy ismeretes kávéház van kitéve. — Nemzeti színházunk legközelebb két nagy reményű tagot nyert az ifjú Dobsa és az ügyes Priell Kornéliában. — A' vasúti munkálatok jó formán haladnak, már eddig kilencz ezer néhány száz munkás talál foglalkozást; ez élelmi biztosítás sok embertársunkat mentett meg már eddig is a' henyéléstől, keresetmódot nyújtván e' munkarideg évszakban is. — A' gőzhajózási társaság már csakugyan használatba veheti a' két város közti közlekedés előmozdítására nyert hajózási engedélyt; és mi, kik az annyiszor említett kellemetlenségeknek vagyunk kitéve, örülhetünk, hogy legalább pénzért, ezentul, midőn Dunánk a' két város közti gőzhajózást megengedi, a' tulpartiakkal könnyebben közlekedhetünk.

Ipar és tözsérügy. Hazai terményink kitünőbb cikkeinek keresked. árát mult évben ezekbe vonhatni össze: gyapju mindig készvevőre talált; mászaja 10, 15 sőt 20 p. ft. többön kelt mint 1843ban. Kütünöleg finom egynyiretű olly kapós volt hogy egy vásártól másikig előleges foglalók adattak a' vásárlók részéről; ez oka hogy csak igen csekély mennyiségben hever eladatlanul az illy finomságu, ha csak itt ott szerfölött magasra esigázott követelés vissza nem riasztá a' mutakozó vevőt. Nem illy általánosan de még is nagy mértékben történtek áruszerződések közép finomságu meg kényiretű jobb sőt raezkás gyapju iránt is a' jövő tavaszi nyirást illetőleg. A' durvább posztóneműek napról napra növekedő kapóssága biztosítékul szolgál arra nézve, hogy a' kényiretű ára csökkenni nem fog, sőt igen valószínű, miszerint még becs-emelkedését reménylhetni. — G u b a c s 1844ben akár mennyiség akár mineműség tekintetében nem felelt meg az illetők követeléseinek; öszszvetve ez évi árkeletét a' mult évbelivel, majd félannyira csökkentenek tapasztalható, mi ösztönül szolgál e' keresked. cikkeknek minél nagyobb mértékbeni beszerzésire. — Hamuzsír folyvást silányuló áron kelt, mi egy részt gyérinti fogja a' főzés iránti vállalkozók számát, más részt azonban a' már létező iparágnak nyereséges jövőt ígér. — Nyersbőr növekedő árkeletben részesült; a' bőrgyártás ez okból 's a' cserzési kellékek olesóságánál fogva folyton élénkül; lőbörök leginkább azért, mivel Lengyelországba is igen nagy számmal vitétik ki e' cikkek, növekedő áron keltek. — Repezeolaj főleg bő termés következtében most közép áron kerestetik, de ha illy jellemetlen telünk marad, könnyen megromlik 's dugába dülhet az aratás. — A' f a g y g y u ára is csökkent. — Méz a' mult évben kevés volt, 's azért jól fiztettek; ugyan ez áll a' viaszra nézve is, mihez képest ennek jó keletet jósolhatni. Nyulbőr még tavaltól fölhalmozva hever nem egy raktárban, 's alig fog árban emelkedni, ha csak az idei tél e' részben igen rosznak nem mutatkozik. — Dohány mennyiség 's minőség tekintetében nem egészen kielégítő; a' kertészek szép nyereségben részesültek. — Bor nem különös jószág, de nem is ibatatlan rosz; ára csekély. — G a b n a szerfölött bőven; olesón kelt, de a' nagy mennyiség némileg kielégíthető a' gazdát, 's ezt tán inkább mint a' nyeresékedőt. — A' Handlung's zeitung szerint a' pesti keresked. bank 's a' megyei takarékpénztár jótékony befolyást gyakorolnak a' kamatláb mérséklésére. E' cikkekhez rohatjuk még a' köv. érdekes mosonyi levelet:

Mosony dec. 31kén 1844. A' gabnakereskedés most igen élénk kezd lenni. Leginkább keresztek: rozs, kétszeres és könnyebb tiszta buza, mit külföldre, különösen pedig Bajorországba visznek, hol az idén szerfölött nagy a' szükség. Itt egy pozsonyi mérő legsilányabb (gyakran már penészes) rozsért 3 ft. javáért pedig 3 forint 45 krt adnak. A' tisztabuza ára 5 — 5 ft. 36 kr. váltóban. Ezen árt a' vám és fuvarbér Bajorországig két annyira rugtatja. A' fuvarozáshoz szokott jobbágyság vidékünkön különösen a' sz. péteri és sz. jános német lakosok oda is elszállítják a' gabonát. A' december elején rögtön beállott tél következtében 25 — 30 hajó csak tisztabuzával, körülbelül 2 száz ezer mérővel fagyott be az öreg Dunán különféle helyeken, Gönyötől egészen le a' Ferencz-csatornáig, hol jövő tavaszig kénytelenek vesztegleni. Szerencsére olly bőségben van itt a' gabona, hogy arra aprilis előtt szükségünk nem lesz. Hir szerint a' vukovár-fiumei vasut-építésre már négy vállalkozó jelenté magát t. i. az ismeretes fiumei társaság, egy tekintélyes hazánkfa által egy párizsi 's berlini ház, továbbá Blackwell angol 's végre St — M. bécsi n. kereske-

dő házak. A' védegyeletet itt a' megyei tisztviselőknél kivül kevesen pártolják.

A m e r i k a.

Vannak férfiak, kik egyedül önjajukra támaszkodva olly magasságig fölkezdik magokat, hogy a' világ mintegy morális kötelesség által kényszerítve, bámuló figyelemmel esügg minden léptükön; e' rendkívüli tünemények respublicákban sokkal nagyobb szerűek szoktak lenni, mint egyéb kormányformák mellett, mi főleg onnan magyarázható, mivel monarch. kormányzat mellett szorosán kijelölve 's egymástól lelkiismeretesen elkülönítve a' fokozatos polgári hatás egyes körei, miből természetesen következik, hogy a' magasra emelkedés leginkább csak a' szokott kanyarutatos utakon lehet, míg amott jóval szabadabb mozgathatási tér mellett gyorsabb haladás sőt nem ritkán a' közben eső fokozatok tulgrása által eszközlött hirtelen fölkapás szemlélhetők. E' párhuzamos öszszeállítás igen könnytén azon kérdések tisztába hozatalát, mellyek megoldásával, mióta az emberiség elmélkedni tud 's okszerűen működik — a' legjobb fők, a' legtöbb tudományos képzettséggel fölruházott értelmiségek olly sokat és sokszor foglalkodtak; de melly kérdések, noha a' társas együttlét 's az egyetemes e m b e r i haladás nagy munkálatára nézve elsőnyomatékuak gyanant ismértettek el minden időben, eddigelé eldöntetlenül maradtak, 's az elme-működés mai irányát tekintve hihetőleg még soká fognak eldöntetlenül maradni. A' kérdések kérdése, mellyre itt irányunk, annak megfejtésében áll: mellyik kormányforma érdemel elsőbbséget, figyelembe véve a' polgári társaságot képező tényezők egységét, mint szinte azon együttműködés természetét, mellytől az emberiség főbb céljainak megközelítése 's vég föladatának f o k o z a t o s megoldása egyedül várandó. Ha van tárgy, melly körül az emberi ész szétágazó nyilatkozatai hasznosan és gyönyörködtetve hozatnak napfényre, bizonyára e' kérdés olly nemű, föltéve hogy szabadon szólhatna e' tárgyhoz mindenki, olly szabadon a' milly szabadon gondolkodik; korunkban az itt kifejlő eszmeharcz fölülmulná a' hajdankor gigászainak istenek ellen küzdött harczeit. — Polk, ki a' mostani kormány-elnökségre legtöbb szóval bír 's az északamerikai egyesült állodalmak első jelentéskü férfja azon kevesek közül való, kik főleg önjajuknak köszönik még a' legmagasb állást is, hova polgártársaik rokon-érzete 's méltánylása emel; Polk megérdemli hogy nálunk is — kik téri tekintetben sokkal meszszebb vagyunk a' polgári szabadság e' szép honától — mint gondolatban, hogy nálunk is legalább fővonalmakkal megismértessék. — Elmondtuk más izben, miként a' diadal melly Polkot a' kormányelnöki székre emelé, elvek győzelmé személyes kitünő érdemek fölött; mert másként nem ő hanem Clay volna azon magas polcon szemlélhető: lássuk most röviden család viszonyait 's veszik öszsze jelenét a' multtal. Ohajtottuk volna e' tárgyat részletesebben festhetni, de mivel csak azt adhatjuk, mi velünk közöltetik, vegyék szívesen olvasóink e' keveset is. Polk egyik amerikai lap szerint, 1795. nov. 2kán a' meklenburgi grófság észak-Carolina nevű r é s z é b e n született; 's pedig számra 10 testvére közt ő volt legidősb. Ősei több mint 100 év előtt költöztek ki Irlandból Pollok nemzetségi név alatt, 's Maryland tartományban települtek meg. Ősei közt egy mint ezredes jó elé a' szabadsági háborukban, 's Amerika egyesült státusainak függetlenségét oklevélt segített kieszközölni, 's annak hiteles erejét saját neve aláírásával az első közt biztosítani. Atyja a' mai kormányelnökségre jelöltnek 1796ban Tennessee tartományban szolgált meg, 's a' kevéssel előbb még kietlen pusztaságokon nagyszerű mezőgazdaságnak tevő le első alapját. Maga Polk olly neveltetést nyert, melly párosulva jeles tehetségeivel képpessé tevő a' legmagasb hivatalok viselésére; 1820 ügyvédé lőn 's csakhamar elaraszta látá magát pörös ügyekkel; 1829b, a' tartományi helyhatóság részesévé, 1830b. congressusi taggá választatott. Jackson tábornoknak ma is személyes barátja, akkoraon pedig leghatározottabb elvrokonihoz tartozott; 1832 mint választmányi tag kitünteté magát azon munkálatoknál, mellyek az egyesült státusbank önálló kezelése ellen voltak irányozva; 1833 mint ugyanazon választmányi bizottság elnöke oda vitte a' dolgot, hogy az érintettük bank-ügy tökéletesen elbukott. 1835 és 1837ben nagy szótöbbséggel congressusi e l n ö k

k é választatott; 's a' terhes hivatalról leléptekor azon év végével a' congressus Polk eljárása iránti megnyugvását és teljes mértékű helyeslését nyilvánította. Azóta Polk két izben volt tenesseei kormányzó. — Épen most jut kezünkhez a' Journal des Débats azon közlése, melly a' kormányelnöki választás végeredvényét tudatja; e' közlés szerint Polk 170 Clay 105 szavazatot nyert 's így a' demokrata Polk 60 szótöbbséggel csakugyan kormányelnök Éjszakamerika egyesült állodalmiban! —

Spanyolország.

A' kamarák ismét összeültek. A' tanácsban az alkotmánytervi választmányak a' kormány tervével hason színű tudósítása olvastaték, kísértetve egy kisebbségben maradt indítvány által, miszerint a' párséget a' király örökössé teendné, olly föltét alatt azonban, hogy azok jövedelmét, kik ezen méltóság-ra emeltetnek, törvény határozza meg. A' követkamarában a' clerus adományoztatása iránti váj. jelentés tárgyalaték. Gonzales Bravo törv. hozói helyét odahagyta, Lissabonba, köv. állomására szándékozván. Donoso Cortes, a' krnó kabinet-titoknok elboesáttatását kéri azért, mert Narvaez elégületlenségét nyilvánítja az iránt, hogy a' journalisták in corpore esedeztek Rengiso 's társai megkegyelmeztetésökért, 's kérévelőket Donoso Cortes személyesen nyújtotta által. Tanuságul egy kis mulatságos történetet közlünk a' socialis élet sok rendű viszonyaiból. Cochrane, egy szélsőségeken kapkodó hlu gentleman, hegedűvel v. gitárral járt hajdan Angliában szerte 's az ekkép gyűjtött pénzt spanyol szökevények közt osztogató ki; majd Madridban települt le 's néhány jótétet követett el, miket részint maga, részint barátai által irt v. iratott cikkekben szépitve, nagytva, minden fővárosi lapban kitrombitáltatott. Később ezen hírlapi bizonyítványokat öszszeszedve azon szerény ohajtás mellett küldé Bulwerhez (angol követ Madridban) hogy neki, mint érdemteljes földijének, a' spanyol kormánytól rendkeresztet eszközölne ki. Bulwer azt válaszolá: hogy az előmutatott bizonyítványokat nem tartja elegendőknek olly megtiszteltetésben részesülhetésre, — melly kitünő hadi, tudományos, művészet v. iralmi érdemek következése; — e' mellett ollyformán is nyilatkozik, hogy esedező maga trombitálá ki tetteit. Ezen czélzást Cochrane ur igen rosz néven vevén, felszólítá a' lapszerkesztőket: nyilvánítsák, vajjon igaz é, hogy ő maga írta a' kérdéses díesérgető cikkekét. A' lapok fájdalom, egy kettőt kivéve kisebb nagyobb határozottsággal igent mondtak. Szükségtelen mondanunk, hogy kereszt lőn keresztje a' szerénytelen hüsnagnak. Akadna e' nálunk illy maga magát tömjénezetű silány? Echo: de hány!

A n g l i a.

A' királyné férjestül jövő tavaszon Parisba szándékozik 's hir szerint a' fontainebleaui 's versaillesi kastélyokat a' magas vendégek elfogadására már készítik is. A' M. Chronicle biztos kuffó után állítja mikép Peel 's az exeteri püspök közt, ez utóbbi pástori körlevele miatt, levelezés folyt; 's a' praelatusnak tudtára adaték, hogy a' királyné, mint angol egyház feje, kénytelen leend a' dologba vegyülni, ha ama pástori körlevélben említett egyház újításokkal föl nem hagy. Dec. 20d. Manchesterben adtak Pottinger tiszteletére gazdag lakomát. Az áldomásozások és szónoklatok csupa ismétlései valának az eddigi lakomákon szőnyegre hozott díesérgetéseknek; a' beszédből a' z o n b a n kiviláglott, hogy Manchester a' gyárkereskedés székvárosa. P e e l nem rég Drayton mezei lakán nagy lakomát adott tekintélyesb haszonbérloinek; az ü n n e p é l y b e n Buckland, Smith híres skót földész és Playfair dr. is részt vettek 's az utóbbi ebéd után a' trágyafajok 's használatairól értekezék. Prosit! A' Sun egy vezércikkében azt mutogatja, mikép a' puseyismus egyedüli czélja az, hogy a' statuegyházból a' protestans elemet kiszorítsa; 's ugy látszik, mikép az angol lelkészek nagy része osztozik az elvekben, miknek követése előbb utóbb a' kathol. egyházhoz csatlakozást idézhetné elő. Irlandi vidéki lapok folyvást telvék több grófságban elkövetett erőszakoskodások 's rablásokkal. IV. György óriás szobra a' londoni hidátellenében csakugyan felállítaték. Tom Thumb név alatt ismeretes amerikai törpét, ki darab időig mulatott Londonban 's magát pénzért mutogató, jövedelemadó alá vetették. A' glasgowi biztosak ugyanis, hol nem rég időzött, felszólíták gazdá-

Ját azon évi jövedelem iránt, mit a törpe jövedelmező mutogatása eredményez...

Franciaország.

A levélposta-reform komoly szint kezd ölteni. A múlt országgyűlés alkalmakor ezen tárgyban tett indítvány...

mert azon 1200 válogatott tengerész katona közül, kik két évvel ez előtt Bruat parancsnoksága alatt oda vitorláztak...

nácsban állapíták meg a Guizot-tervezte trónbeszédet. Tartalma rövid és velős. Főpontjai köv. Miután a kir. megelégedését nyilvánítja...

ÉRTESÍTŐ.

A Magyar Gazdasági Egyesület által kiadott „Magyar Gazda”

czimű folyóirat 1845ki folyamára az előfizetési díj félévénként 4 p. forint megmaradván, az illető t. cz. olvasó közönség tisztelettel értesítik...

Az 1845ik közönséges esztendőre szolgáló „Mezei Naptár”

czimű gazdasági kalendáriom még nagy mennyiségben kapható mind az előadói hivatalban (Ilkeyház 2ik emelet hatvani utcában)...

Hirdetés.

Néhaj tekintetes tudós Schvartner Márton urnak, a pesti királyi tudományos egyetemen a Diplomatika és Heroldika volt tanítójának...

„Indicare causas, cur regnum ab Hungaris seculo IXo in Europa conditum validius constiterit, et non aegre interierit, ac alia regna tempore migrationis gentium ab Hunnis, Gepidis, Avaribus, ceterisque populis ad Danubium et Tibiscum suadata.”

Azon értekezés, mely a jutalmat megnyeri, máshonnan e czéla ajánlatot költséggel kinyomtatatik s annak 12 példányai a szerzőnek általadatnak.

A határnap, meddig azok, kik a kitélt jutalomért vetelkedni szándékoznak, értekezéseiket a helybeli királyi tudományos Egyetem nagyságos Rectorának postabér terhe nélkül átküldeni tartoznak...

Olyan értekezés, mely szerzője nevét nyilván kijelenti, ezen tudományos veélkedéshez nem bocsáttathatik, hanem csak az olyan, mely valami jelszót viselvény homlokán, szerzője nevét s más öt megismertető jeleket, egy melléje kapcsol, de zárva lepecsételt levelkébe foglalja...

Ezen tudományos vetelkedésre mind a hazai, mind külföldi tudós férfiak meghívotnak, kik értekezéseiket deák, magyar, német, vagy francia nyelven készíthetik. Kelt Pest-en nov. 13kán 1844ik esztendőben. A Schvartner jutalom-hagyományának igazgatójl. Szoblahói Pálma Elek pesti királyi tudományos egyetemenbeli hites jegyző által.

Hirdetvény.

A nm. m. kir. kincstár rendeléséből az-Ugocsa vármegyében kebelezett Tisza-Ujlak mezővárosában levő, kemény anyagból épített, egy rézezüsttel ellátott dagasztó...

lerakásra alkalmas udvarral, kő-kuttal, és egyéb eszközökkel együtt 1845dik évi martius 15o napjától az 1848dik évi feb. hó utolsó napjáig, azaz három egymás után következő esztendőkre, a tiszaujlaki kir. só-szállító tisztségnél 1845ik évi januarius hó 13kán tartandó nyilvános árverés útján, a legtöbbet ígérőnek bérbe adatni fog.

A kikiáltási bér 80 ft p. p. leend. A bérbe venni kívánók tehát 10% bánatpénzzel ellátva, a kijelölt napon

delelőtti 9 órára Tisza-Ujlakon, a kir. só-szállító hivatali épületben leendő megjelenésre ezennel fölszólítanak. A szerződési feltételek a kir. kamarai számvevői hivatalnál Budán, és a só-szállító tisztségnél Tisza-Ujlakon beláthatók. Budán, dec. hó 22kén 1844. 2-3

Hirdetvény.

A fóm. m. k. dv. kincst. kegy. rendelvényéből közhírré tétetik hogy a megürült kalocsai érseki uradalmi kalocsai magtárban 3165 pozsonyi méro árpa...

Az árverés módja iránt azt nyilvánították, hogy titkos pecsét alatti ajánlatok is, ha azok a felsőbb kegyes rendszabályok szerint készítve s a szükségesekkel ellátva vannak, és az árverésre kijelölt napot megelőző napnak estvéli 7 órájáig a kormányzó tisztekn beadatnak, elfogadtatnak; azonban e mellett az árverésre kijelölt napon az illy titkos ajánló, ha az árverés helyén személyesen jelen van, a szóbeli árverésen részt vehet, s többet ígérhet, hanem ezen esetben megkivántatik, hogy a titkos ajánláshoz csatolt bánatpénzzel szoló, s az uradalmi pénztárt kezelő tisztt által kiadott eredeti bizonyítványt, mely a titkos ajánláshoz van rekesztve, a szóbeli árveréskor hiteles másában mutassa elő. 1-3

Házak eladása.

Néhaj Varianti-Schvartz Teréz asszony elhunytával az illető örökösök örökösödési tömegülkőhöz tartozó és sz. kir. Pest városában fekvő, u. m. 1) belváros régi posta-utca „arany kék” czimű 21d. sz. alatti házat; színte 2) Teréz külváros két szerezesen-utca 1311 sz. alatt; 3) József külváros, kórház-utca „két vadász” nevű 1410 sz. alatt fekvő házakat is kívánván sz. kézből eladatni. — annak határnapul 1845 évi január 25ke tü

Table with columns: Gábonnár váltó garasban, Pesten pesti, egybeült pozs. mért értve. Rows include Pesten, Komáromban, Új-Becsén, Baján, N. Szombatban, Mosonyban, Temesvárott, Miskolczon.

Dunavizitálás: jan. 3kán: 10' 6'' 0''' a 0 fölött.

zetik ki, mely napon delelőtti 10 órára sz. kir. pest városi telekbirói hivatalba a tisztelt vevők hivatalosak. Pesten, jan. 2kán 1845. 1-3

Hirdetvény.

Tettes Hevesmegyében fekvő Tiszafüred m. város 4 méröld távolságra esvén a leveleit eddig kézbesítő kuncarczagi postaállomástól, e távolság okozta s gyakran két heti késedelmezés kikerülhetése tekintetéből, a mezőkövesdi — hetenkint kétszer járó — postaállomással jött közlekedésbe: ugyanazért tisztelettel szólítanak föl úgy a postaállomások hivatalnokai, mint a Füreden lakókkal levelező t. cz. egyedek, hogy 1845 évi január 15jótől kezdve, minden — Tiszafüredre szoló — levelet, hírlapokat a mezőkövesdi cs. k. postaállomáshoz szíveskedjenek utasítani. 2-2

Hirdetvény.

A fóm. m. kir. udv. kincstár rendeléséből közhírré tétetik, hogy a megürült kalocsai érseki uradalomhoz tartozó t. n. Bács megyében fekvő Bács városban reánk legközelebb jövő 1845. évi januarius hó 9dik s több ezt követő napjain, a tisztartói lakon, árverés útján el fognak adatni a Branyevina nevű erdőben létező kitélt III. és IV. dik vonalon 67dik számtól a 134. számig és így 68. szám alatti felholdakból álló fenálló erdőszezek; nemkülönben

868 ölet tevő kész kemény tűzifa, valamint a bácsi magtárban létező mintegy 1086 pozsonyi mért tevő árpa és 2348 pozsonyiméretű tevő csős kukoricamennyiség, hasonlón azokkal az alkalmossal használt bérbe fog adatni az ezen uradalombeli piócza fogásnak joga. 1-3

Kilian és társa

pesti könyvárusok és kiadóknál váczit-ezében, Parkfrieder-házban és minden honi könyvárusoknál: Legújabb magyar-német

képes

A. B. Cz.

Olvasó-könyv.

Fürgenez fiuk s jó kis leánykak számára.